



# Onderzoeksrapport: Bevorderen kinderopvang onder ouders met lage SES

Den Haag, 22 november 2019

Nicky Boot MSc

Dr. Bert Pol

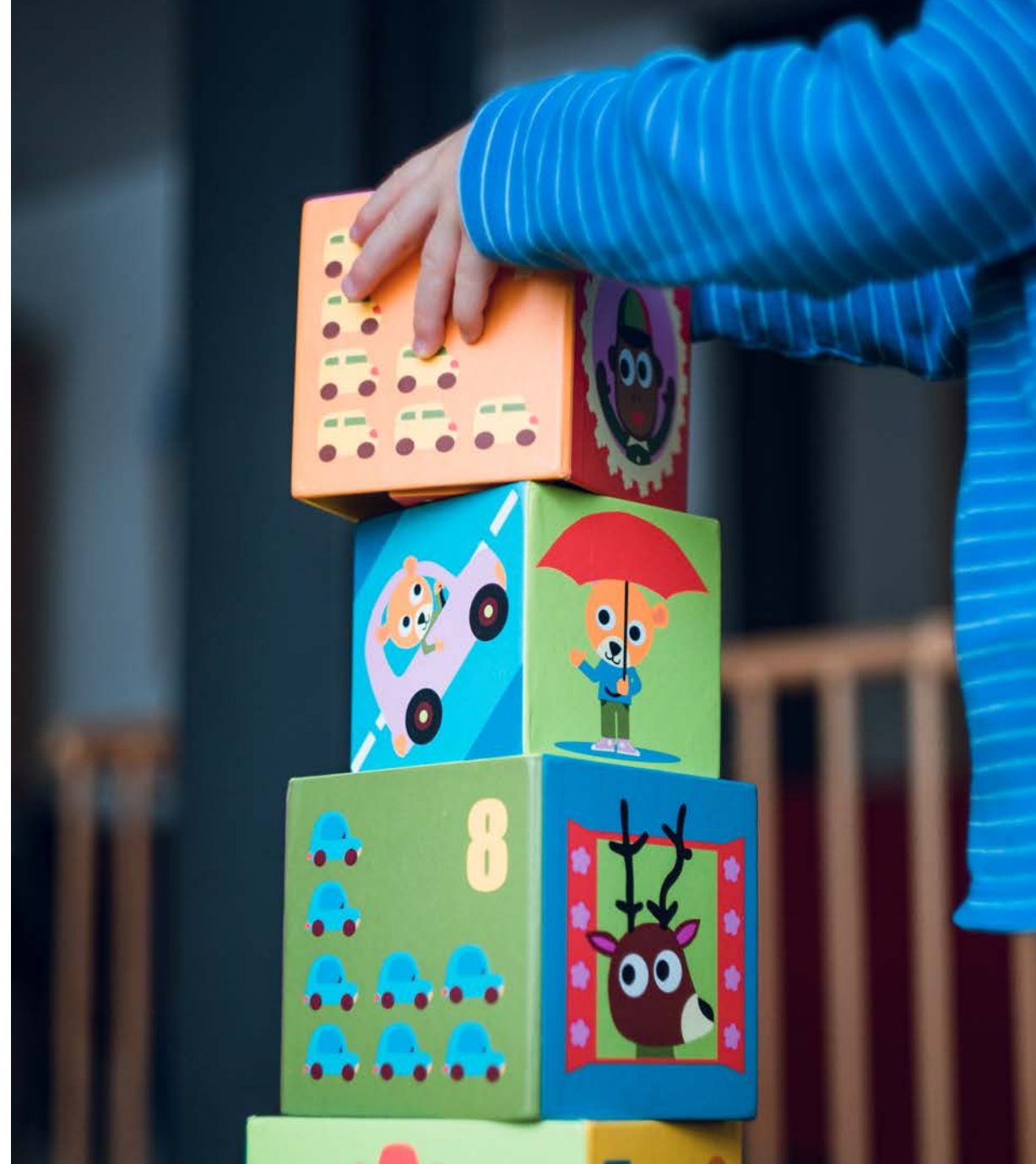
Bart de Vos PhD

Ellen Zonneveld MSc

tabula rasa

# Inhoud

1. Managementsamenvatting.....	3
2. Onderzoek.....	6
2.1 Aanleiding onderzoek.....	7
2.2 Onderzoeksvraag.....	8
2.3 Doelgroep.....	9
2.4 Onderzoeksmethode.....	10
3. Respondenten.....	11
4. Resultaten: kwantitatief onderzoek.....	15
5. Gedragsdeterminanten op basis van ons onderzoek.....	32
6. Informatiebehoefte van moeders.....	42
7. Aanknopingspunten voor interventies.....	46
Bijlagen.....	49
a. Onderzoeksverantwoording.....	51
b. Gedragsdeterminanten o.b.v. wetenschappelijke literatuur.....	49
c. Respondenten kwalitatief en kwantitatief onderzoek.....	54
d. Uitgebreidere onderzoeksresultaten.....	59
e. Referenties.....	77
f. Geraadpleegde experts.....	78



# Managementsamenvatting (1/3)

Het huidige onderzoek is uitgevoerd om inzicht te krijgen in de manier waarop ouders met een lage sociaaleconomische status (SES) gestimuleerd kunnen worden om gebruik te maken van formele kinderopvang. In dit onderzoek richten we ons voornamelijk op kinderdagverblijven ook wel crèche genoemd. Ook maken we de vergelijking tussen moeders die formele opvang gebruiken (kinderdagverblijf, peuterspeelzaal en/of gastouder) en moeders die geen formele opvang gebruiken. Op basis van dit onderzoeksrapport zullen er effectieve interventies ontwikkeld worden om het gebruik van kinderdagverblijven te stimuleren onder de doelgroep.

## Moeders gaan minder werken na geboorte kind

- Een aanzienlijk aantal lage SES moeders die geen gebruik maken van formele opvang stopt met werken en studeren, een stijging van 21.2 procentpunt.
- Moeders die blijven werken gaan minder uren werken nadat ze een eerste kind krijgen, van gemiddeld 31 naar 24 uur per week.
- Het merendeel (76 – 80 %) van de partners blijft met gemiddeld 38,5 uur per week wél full-time werken.

## Betaalbaarheid, veiligheid en openingstijden

- Moeders die gebruik maken van kinderdagverblijf geven aan
  - dat de kosten van de opvang meevallen.
  - tevreden te zijn over de openingstijden van de opvang, alhoewel informele opvang vaak ernaast wordt gebruikt.
  - een goed gevoel mee te laten wegen maar noemen (on)veiligheid niet direct als zorg.

## Sociale ontwikkeling en voorbereiding basisschool belangrijkste drijfveren

Moeders kiezen voor een vorm van opvang omdat het:

- de sociale ontwikkeling van het kind bevordert.
- een goede voorbereiding is op de basisschool.
- Met name moeders die gebruik maken van kinderdagverblijf kiezen hiervoor om te kunnen blijven werken of studeren.

## Moeite zorg over te dragen en angst voor hoge kosten belangrijkste struikelblokken

- Moeders die niet kiezen voor opvang, doen dit omdat ze:
  - zelf hun kind willen zien opgroeien.
  - het belangrijk vinden zelf de opvoeding te verzorgen.
  - de opvoeding niet aan een ander willen over laten.
  - verwachten dat er hoge kosten mee gemoeid zijn.

# Managementsamenvatting (2/3)

## Nabijheid en intake zijn belangrijk in keuze voor een opvanglocatie

- Moeders kiezen vooral een opvanglocatie:
  - die bij hen in de buurt is.
  - waar ze een goed gevoel bij hebben tijdens een intake; dit geldt vooral voor kinderdagverblijf.
  - waar ze een klik met de leidster ervaren tijdens een intake.

## Sociale en fysieke omgeving spelen een grote rol

- Moeders kiezen vaak voor de opvangvorm die hun omgeving ook kiest.
- Moeders die niet voor kinderdagverblijf kiezen geven vaker aan dat er geen kinderdagverblijf aanwezig is in hun omgeving of dat ze hier geen weet van hebben.

## Kinderopvangtoeslag vooral bekend bij formele opvanggroep; aanvragen geen probleem, maar hulp vaak nodig

- Met 96% zijn aanzienlijk meer lage SES moeders in de formele opvanggroep bekend met kinderopvangtoeslag, dan moeders in de informele opvanggroep, waar slechts 53% het bestaan ervan kent.
- 72% van de moeders in de formele opvanggroep maakt ook daadwerkelijk gebruik van de toeslag.
- Moeders die gebruik maken van toeslag zijn hier blij mee, maar vinden het aan de lage kant.
- Het aanvragen van toeslag wordt als makkelijk ervaren, hoewel een aanzienlijk deel er wel hulp bij krijgt.

# Managementsamenvatting (3/3)

## Behoefte aan face-to-face communicatie tijdens zwangerschap

- Informatie over kinderdagverblijf is het meest gewenst:
  - tijdens de zwangerschap.
  - middels face-to-face communicatie, eventueel aangevuld met gedrukte informatie.
  - door de opvang zelf, het consultatiebureau, of de gemeente.

## Aanknopingspunten interventies

- Moeders vinden de toekomst en scholing van hun kind belangrijk.
- Bekendheid toeslag vergroten; Angst voor complexiteit aanvraag wegnemen
- Combinatie werk & kinderdagverblijf aanmoedigen door informatie over toeslag te verbeteren
- Bezorgdheid wegnemen over openingstijden, kosten, veiligheid
- De (sociale) omgeving bij de keuze betrekken
- Effectieve informatievoorziening: wanneer, hoe en door wie



## 2. Onderzoek



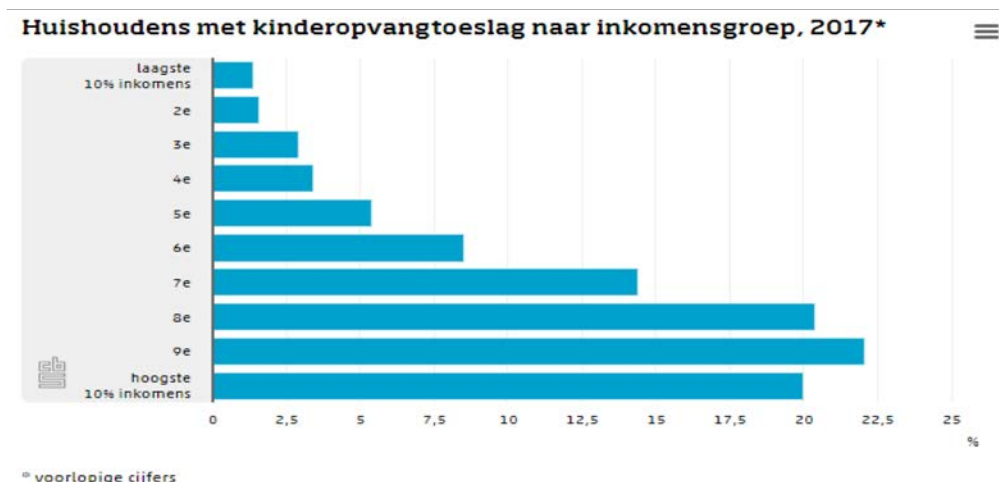
# Aanleiding onderzoek

Uit onderzoek is gebleken dat voornamelijk bij ouders met een lage sociaal-economische status (SES) het gebruik van formele kinderopvang veel voordelen kan bieden voor zowel ouder als kind<sup>1</sup>. Allereerst kan het gebruik van kinderopvang de arbeidsparticipatie vergroten onder moeders. Hierdoor neemt het inkomen van een gezin toe, wat vaak leidt tot betere omstandigheden thuis<sup>2</sup>. Daarnaast kunnen ouders terecht bij professionele partners voor opvoedingsvragen en breidt het gebruik van formele kinderopvang het sociale netwerk van de ouders uit.

Voor de kinderen heeft het gebruik van kinderopvang positieve gevolgen voor zowel de (pre)cognitieve- als de sociaal-emotionele ontwikkeling<sup>3-4</sup>. Dit leidt dan ook tot betere schoolprestaties. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat deze voordelen alleen gelden als de kwaliteit van de kinderopvang hoog is en als het kind voor een stabiele periode gebruik maakt van kinderopvang<sup>4</sup>. Dit houdt in dat er in een korte periode geen afwisseling is tussen wel en geen gebruik van de opvang. Hoewel kinderopvang voor veel voordelen kan zorgen bij gezinnen met een lage SES, behoort slechts 1,4% van de huishoudens met kinderopvangtoeslag tot de laagste inkomensgroep, terwijl dit 20% is voor de

hoogste inkomensgroep (zie figuur)<sup>5</sup>. Dit komt overeen met onderzoek dat laat zien dat er relatief weinig gebruik wordt gemaakt van formele kinderopvang door mensen met een lage SES<sup>1,3</sup>.

Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de manier waarop ouders met een lage SES gestimuleerd kunnen worden om gebruik te maken van formele kinderopvang. We richten ons specifiek op het gebruik van kinderdagverblijven. Op basis van dit onderzoeksrapport zullen effectieve interventies ontwikkeld worden om het gebruik van formele opvang te stimuleren onder de doelgroep. Dit onderzoek is in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid uitgevoerd.



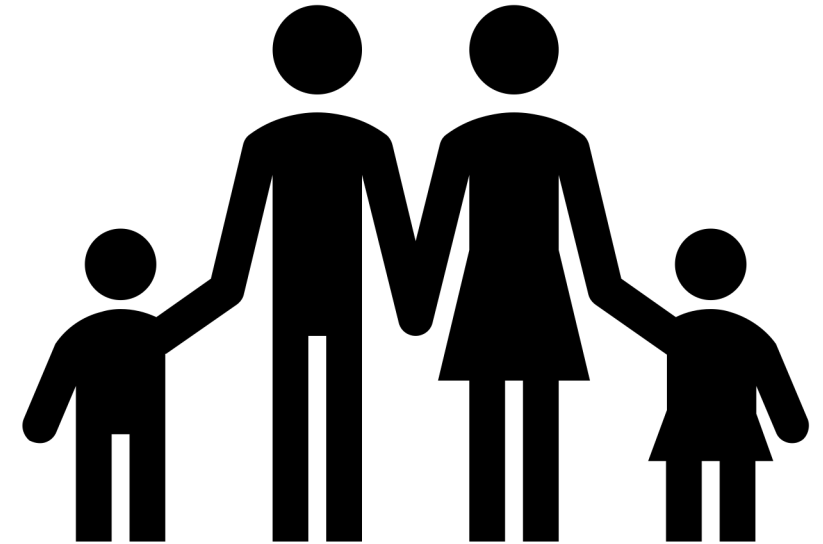
Onderzoeksvraag voor deze rapportage:

Wat beïnvloedt de keuze van ouders met een lage SES om (geen) gebruik te maken van kinderopvang?



# Doelgroep

- In dit onderzoek richten we ons op ouders met een **lage SES**. Een lage SES definiëren we als volgt:
  - Er is sprake van een laag opleidingsniveau en/of laag huishoudinkomen.
    - Een ouder heeft een laag opleidingsniveau indien de hoogst genoten opleiding de basisschool, praktijkonderwijs, vmbo/mavo, havo, MBO1 of MBO2 is.
    - Er wordt gesproken van een laag huishoudinkomen indien het huishoudinkomen maximaal €25.000 per jaar is.
- We focussen ons voornamelijk op moeders in dit onderzoek, omdat zij de bepalende factor zijn voor de keuze om gebruik te maken van kinderopvang<sup>2, 3, 6</sup>.
- We richten ons in dit onderzoek op moeders met tenminste één kind tussen de nul en vier jaar.



# Onderzoeksmethode

## Deskresearch

Om bestaande kennis optimaal te benutten hebben we de wetenschappelijke literatuur en vijf experts geraadpleegd. Op die manier hebben we relevante topics en thema's in kaart gebracht. Deze vormen de basis voor het kwalitatief onderzoek. Voor een overzicht van de geraadpleegde experts en literatuur zie bijlagen.

## Kwalitatief onderzoek

De tweede stap in het onderzoek bestond uit het afnemen van 16 half-gestructureerde interviews. Op deze manier hebben we diepgaander inzicht gekregen in de factoren die meespelen in de keuze om al dan niet gebruik te maken van kinderopvang voor onze specifieke doelgroep: in Nederland wonende moeders met een lage SES. De functie van het kwalitatief onderzoek was om naderhand de doelgroep relevante vragen te kunnen stellen in het kwantitatief onderzoek.

## Kwantitatief onderzoek

Met het vragenlijstonderzoek zijn we generaliseerbaarheid van de bevindingen uit de interviews nagegaan. In deze rapportage worden de resultaten weergegeven van het kwantitatief onderzoek. (De resultaten van het kwalitatief onderzoek zullen niet worden besproken in dit rapport.)

A background image showing a bokeh effect of city lights at night, with various colored circles (yellow, white, blue, red) out of focus against a dark background.

## 3. Respondenten

# Kinderdagverblijfgroep vs. niet-kinderdagverblijfgroep

- In dit onderzoek richten we ons op de keuze voor wel of geen gebruik van een kinderdagverblijf na het krijgen van een kind. Omdat we inzicht willen verkrijgen in verschillen tussen gebruikers van kinderdagopvang en andere opvangsoorten zetten we in onze analyses deze groep af tegen de groepen die geen gebruik maken van het kinderdagverblijf.
  - **Kinderdagverblijfgroep:** deze groep maakt gebruik van een kinderdagverblijf.
  - **Niet-kinderdagverblijfgroep:** deze groep maakt geen gebruik van het kinderdagverblijf. Hieronder valt informele opvang, geen opvang maar ook ouders die gebruik maken van gastouderschap of de peuterspeelzaal.
- Kinderdagverblijfgroep en niet-kinderdagverblijfgroep verschillen qua demografische gegevens niet van elkaar (Bijlage C).
- Wanneer we in de rapportage een verschil tussen de twee groepen benoemen, dan bedoelen we daarmee dat dit verschil statistisch significant is. Evenzo, wanneer we benoemen dat er geen verschil is, dan betekent dit dat het niet statistisch significant is.



# Formele kinderopvang vs. informele/geen kinderopvang

- Hoewel we ons voornamelijk richten op het gebruik van kinderdagverblijven, hebben we ook moeders die gebruik maken van formele opvang afgezet tegen moeders die gebruik maken van informele opvang.
  - **Formele opvanggroep:** deze groep maakt gebruik van formele kinderopvang. Hieronder valt naast het kinderdagverblijf, óók het gastouderschap en de peuterspeelzaal.
  - **Informele opvanggroep:** deze groep maakt alleen gebruik van informele kinderopvang (door familie, vrienden, bekenden of een andere oppas) of maakt helemaal geen gebruik van opvang.
- Deze groepen verschillen qua demografische gegevens nauwelijks van elkaar. Enkel zijn moeders uit de formele opvanggroep gemiddeld ouder dan moeders die geen formele opvang gebruiken (Bijlage C).

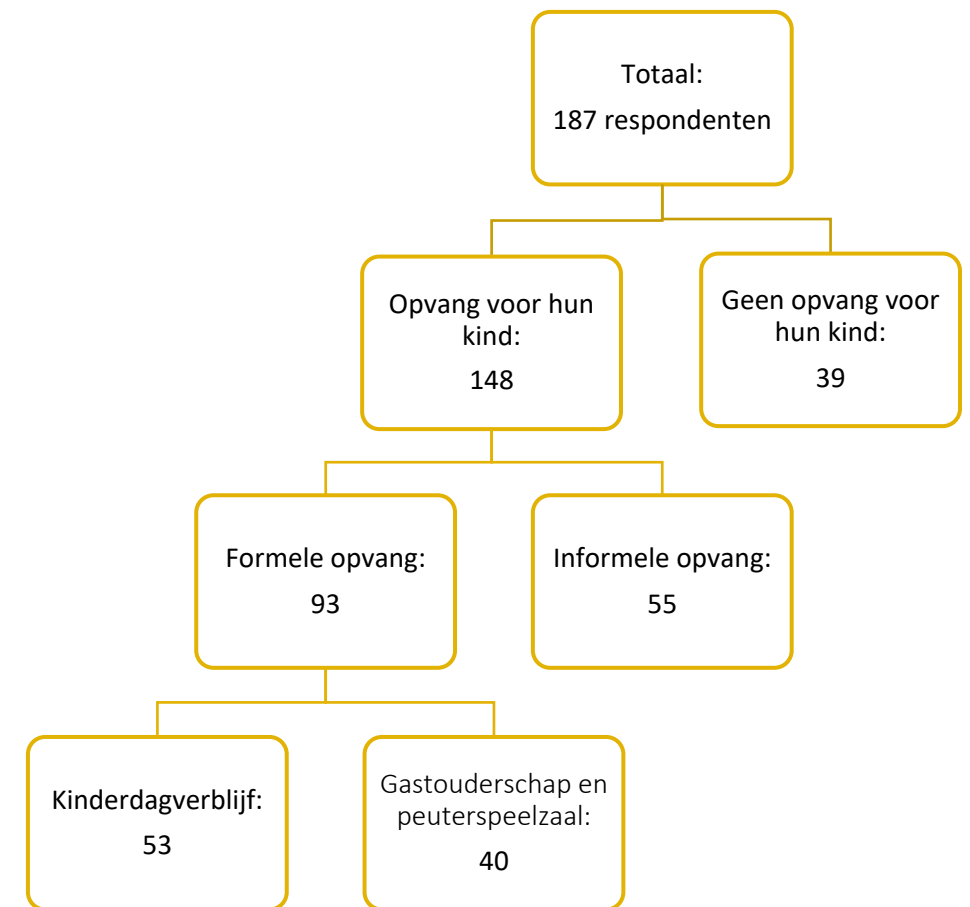


# Kwantitatief onderzoek: respondenten

## Vragenlijst

De vragenlijst is ingevuld door 187 moeders met een laag huishoudinkomen met tenminste één kind tussen de 0 en 4 jaar. Dit is onderverdeeld in:

- **Formele opvang:** 93 moeders die minimaal één vorm van formele kinderopvang gebruiken (kinderdagverblijf, gastouder en/of peuterspeelzaal)
    - **Kinderdagverblijfgroep:** 53 moeders die gebruik maken van een kinderdagverblijf
  - **Informele opvang:** 94 moeders die geen of alleen informele opvang gebruiken
    - 55 moeders die enkel informele opvang gebruiken (familie, vrienden, bekenden en/of oppas)
    - 39 moeders die geen enkele vorm van opvang gebruiken
  - **Niet-kinderdagverblijfgroep:** 134 moeders die geen gebruik maken van het kinderdagverblijf
- De doelgroep is een lastig te bereiken groep en ondanks de vele pogingen om de groep te bereiken, bleef de respons beperkt. Omdat het aantal respondenten met een laag huishoudinkomen relatief klein is voor het aantal variabelen dat is onderzocht, moeten we voorzichtig zijn met sterke conclusies uit de resultaten trekken.



## Kinderopvang

■ Kinderdagverblijf

■ Andere formele opvang

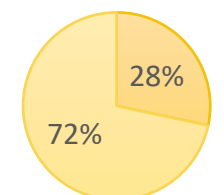
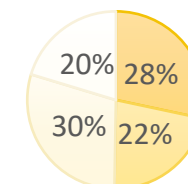
■ Informele opvang

■ Geen opvang

## Opvanggroep

■ Kinderdagverblijfgroep

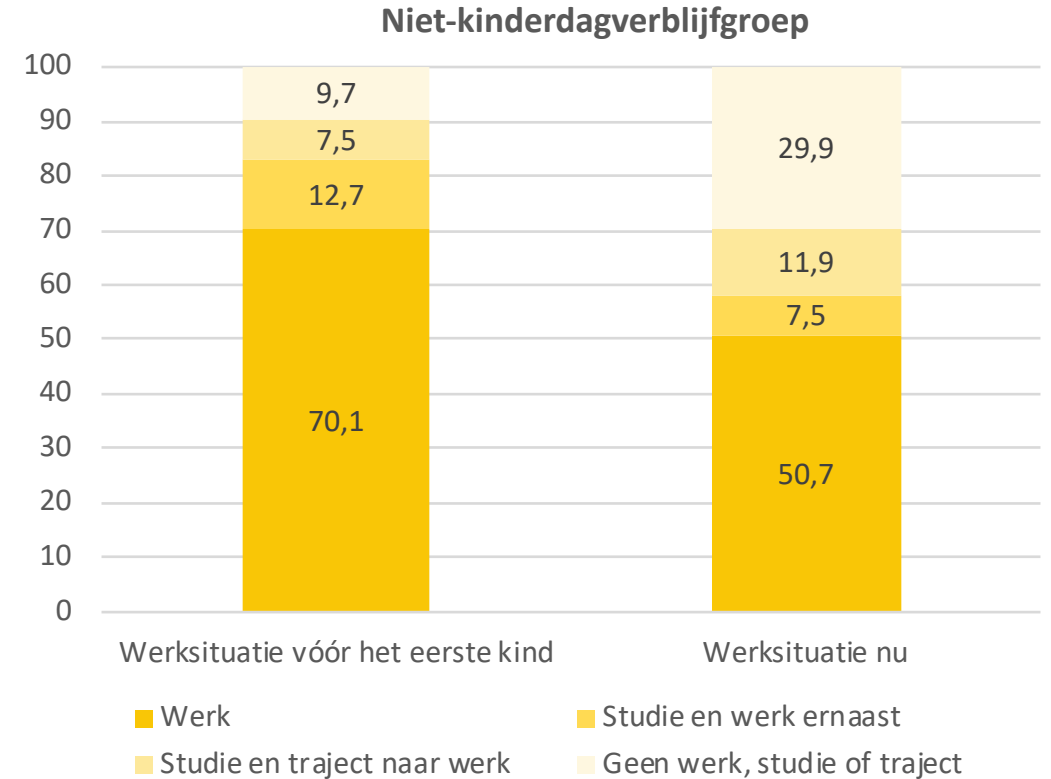
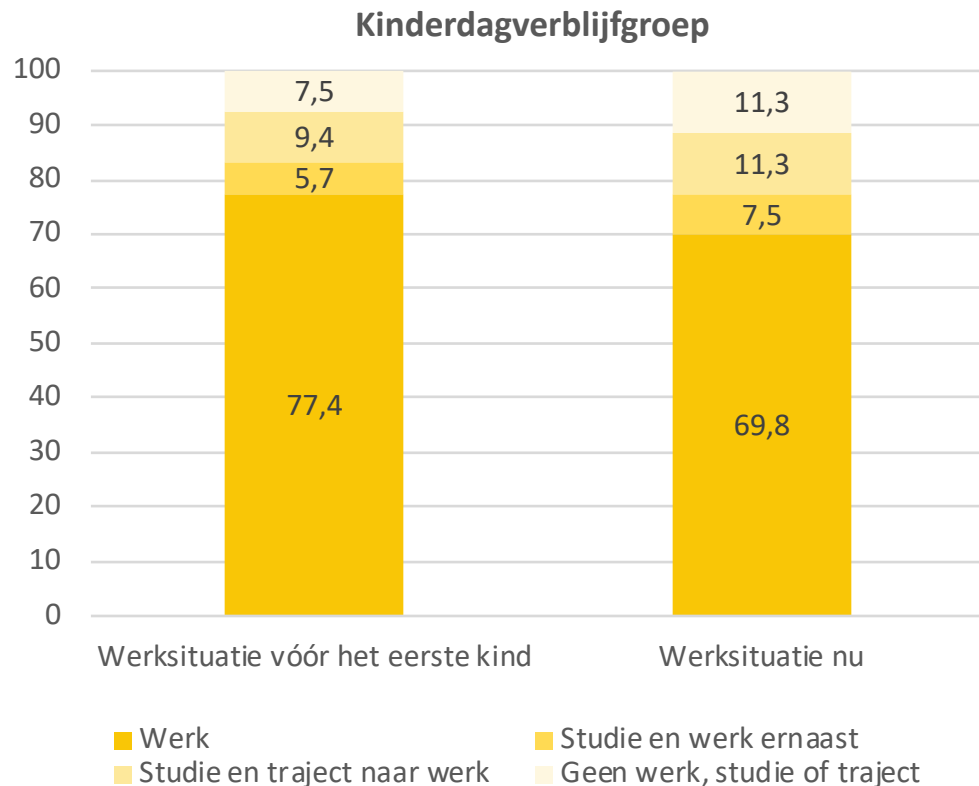
■ Niet-kinderdagverblijfgroep





## 4. Resultaten: Kwantitatief onderzoek

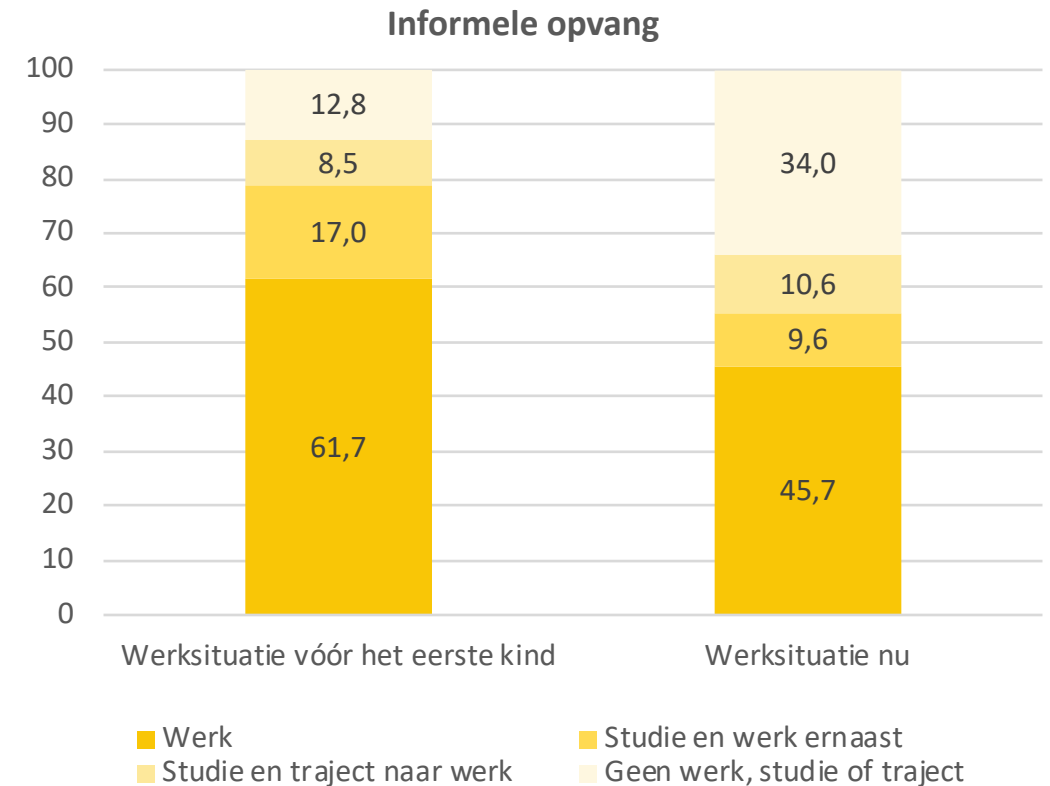
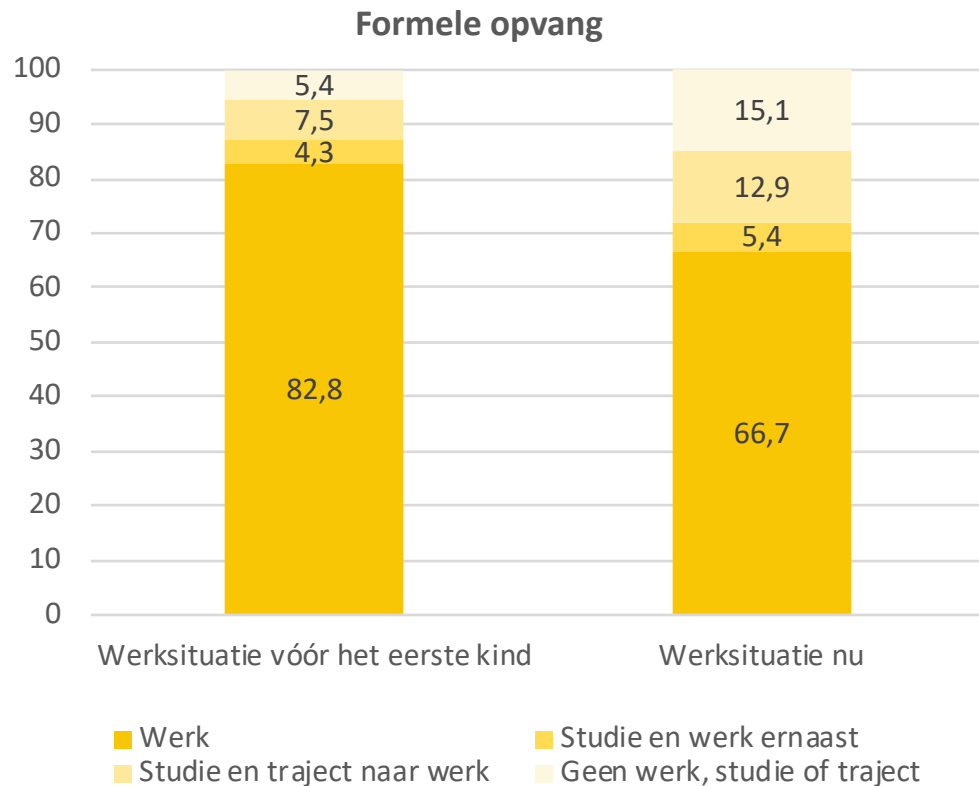
# Moeders die geen gebruik maken van het kinderdagverblijf stoppen relatief vaak met werken na het krijgen van hun eerste kind



- Bij beide groepen neemt het aantal werkende moeders af na het krijgen van het eerste kind. Met name in de niet-kinderdagverblijfgroep is een sterke stijging (20,2 procentpunt) te zien in het aantal moeders dat geen werk, studie of traject volgt.



# Moeders die geen gebruik maken van formele opvang stoppen relatief vaak met werken na het krijgen van hun eerste kind

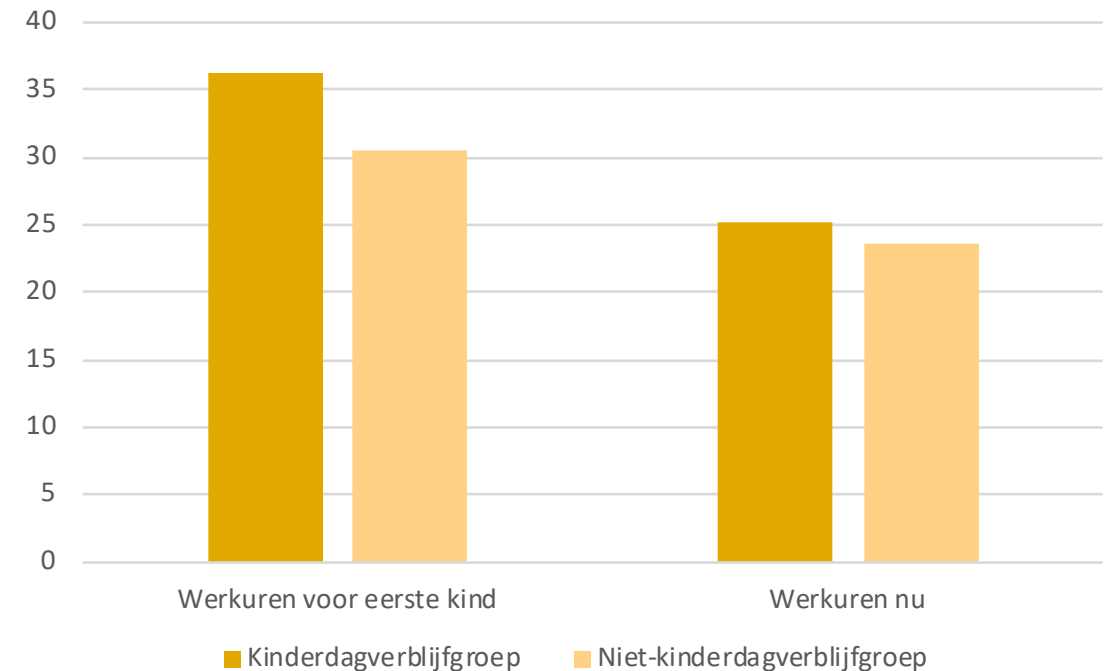


- Bij beide groepen neemt het aantal werkende moeders af na het krijgen van het eerste kind. Echter, in de informele opvanggroep is een sterke stijging (21,2 procentpunt) te zien in het aantal moeders dat geen werk, studie of traject volgt.

# Moeders gaan minder werken na krijgen eerste kind

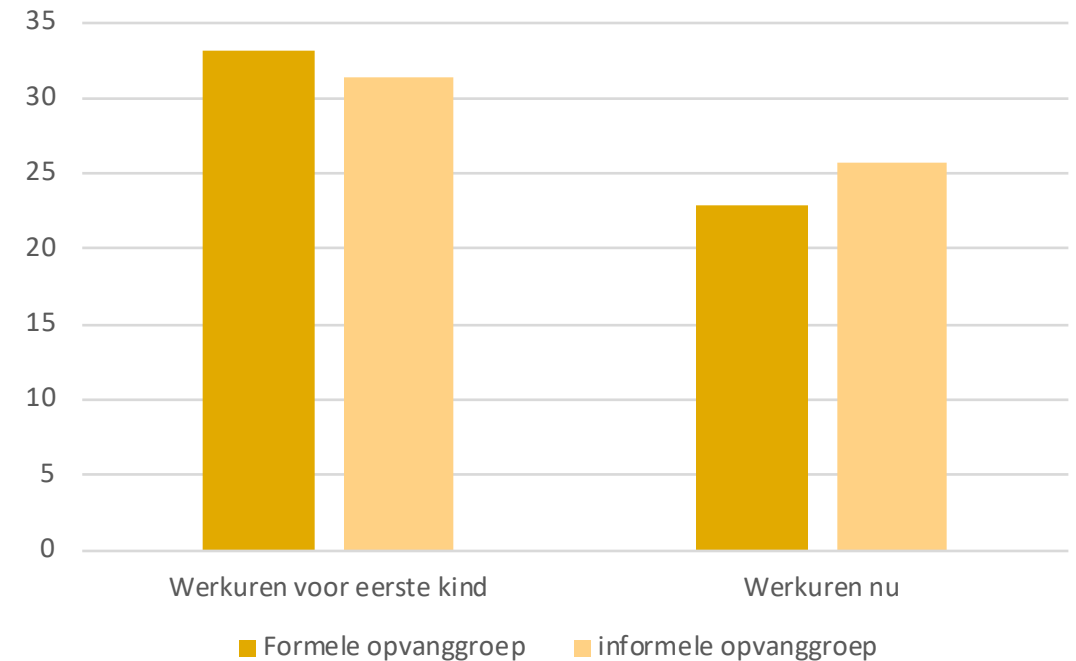
## Werksituatie van moeders die blijven werken en hun partners

- We zien in zowel de kinderdagverblijfgroep als de niet-kinderdagverblijfgroep een afname in het aantal uur dat moeders werken na het krijgen van hun eerste kind ten opzichte van voorafgaand aan het eerste kind .
- De afname in werkuren bij de vrouwen die blijven werken is sterker in de kinderdagverblijfgroep dan in de niet-kinderdagverblijfgroep (zie Figuur).
- Ook het aantal moeders dat minder uren is gaan werken verschilt, mogelijk doordat in de niet-kinderdagverblijfgroep vaker gestopt wordt met werken:
  - 91% van de moeders uit de kinderdagverblijfgroep die blijven werken, zijn minder uren gaan werken. Binnen de niet-kinderdagverblijfgroep is dit 64%.
- 35% van de moeders die blijven werken, maakt gebruik van het kinderdagverblijf, terwijl minder dan 18% van de moeders die niet werken hier gebruik van maakt.
- Opvallend is dat het merendeel (76 – 80%) van de partners van moeders in beide groepen wél full time blijft werken (gemiddeld 38,5 uur).



# Formele vs. informele opvang: Afname in werkuren groter bij gebruik van formele opvang

- In zowel de formele opvanggroep als de informele opvanggroep neemt het aantal uur dat moeders werken af bij het krijgen van hun eerste kind.
- Deze afname in werkuren is sterker in de formele opvanggroep dan in de informele opvanggroep (zie Figuur). Echter, moeders in de informele groep stoppen vaker helemaal met werken na het krijgen van hun eerste kind. Moeders die die helemaal gestopt zijn met werken na het krijgen van een kind zijn niet in deze berekening meegenomen.
- Het aantal moeders dat minder is gaan werken is groter in de formele opvanggroep dan in de informele opvanggroep:
  - 85% van de moeders met formele kinderopvang die blijven werken, zijn minder uur gaan werken. Bij moeders zonder formele kinderopvang is dit 57%.



# Moeders willen de zorg van hun kind niet aan ander overlaten

## Redenen om niet meer te werken

- Redenen om niet te werken verschillen tussen de groepen:
  - Bij de **kinderdagverblijfgroep** is de meest genoemde reden arbeidsongeschiktheid.
  - Bij de **niet-kinderdagverblijfgroep** zijn de meest genoemde redenen:
    - De zorg van hun kind niet aan een ander over willen laten.
    - Het loont niet omdat opvang naar hun idee te duur is.
    - Arbeidsongeschiktheid komt bij deze groep pas op de derde plek.



- Bij de **formele opvanggroep** zijn de meest genoemde redenen om niet te werken:
  - De zorg van hun kind niet aan een ander over willen laten.
  - Arbeidsongeschiktheid.
  - Geen baan kunnen vinden.
- Bij de **informele opvanggroep** zijn de meest genoemde redenen:
  - De zorg van hun kind niet aan een ander over willen laten.
  - Het loont niet omdat opvang naar hun idee te duur is.
  - Arbeidsongeschiktheid.
- In totaal heeft 6% (12) van de moeders arbeidsongeschiktheid aangegeven als reden om niet te werken, waarbij ze aangaven dat dit niets te maken had met geen baan kunnen vinden, noch dat ze de combinatie opvoeding en werk te zwaar zouden vinden. Dit percentage is vergelijkbaar met gemiddelde aantal arbeidsongeschikte vrouwen tussen de 15 en 65 jaar in Nederland (7%).<sup>12,13</sup>

# Een goede baan voor het kind belangrijker voor moeders uit de niet-kinderdagverblijfsgroep dan de kinderdagverblijfsgroep

## Belangrijk in de opvoeding

- Moeders vinden de volgende factoren het belangrijkste in de opvoeding van hun kind:
  1. Regelmaat en ritme inbouwen
  2. Liefde, respect en rekening houden met anderen
  3. Eerlijkheid en openheid

## Beschermende moeders

- Een groot deel van de moeders ziet zichzelf als beschermend.
- Dit verschilt niet tussen de kinderdagverblijfsgroep en de niet-kinderdagverblijfsgroep. Ook tussen de formele en informele opvanggroep is er geen verschil gevonden.

## Belangrijk voor de toekomst van het kind

- Moeders vinden het volgende het belangrijkste voor de toekomst van hun kind:
  1. Geluk
  2. Gezondheid
  3. Een goede opleiding
  4. Liefde
  5. Goede, leuke baan
- Moeders in de niet-kinderdagverblijfsgroep noemen een goede, leuke baan krijgen voor hun kind vaker dan moeders in de kinderdagverblijfsgroep.

# Sociale ontwikkeling en voorbereiding basisschool belangrijkste redenen voor kinderopvang

## Redenen om *geen* formele kinderopvang te gebruiken

- Redenen waarom géén gebruik wordt gemaakt van formele kinderopvang:
  1. Zelf de eerste levensjaren van het kind willen meemaken
  2. Het belangrijk vinden zelf voor het kind te zorgen
  3. Het niet nodig hebben
  4. Het is te duur
  5. De zorg niet willen overdragen aan onbekenden
- Opvallend is dat openingstijden (3,5%) en veiligheid (3,9%) evenals wachtlijsten (2,1%) slechts in enkele gevallen als reden gegeven worden om geen gebruik te maken van formele opvang.

## Redenen om formele kinderopvang te gebruiken

- Belangrijkste redenen waarom van kinderopvang wordt gebruikgemaakt:
  1. Het is goed voor de sociale ontwikkeling van het kind
  2. Het biedt een goede voorbereiding voor de basisschool
  3. Om te kunnen blijven werken/studeren
  4. Het kind er veel leert (bijvoorbeeld woordjes en tellen)
- Moeders die gebruik maken van het kinderdagverblijf doen dit (significant) vaker om te kunnen blijven werken of studeren, dan moeders die gebruik maken van gastouderschap of de peuterspeelzaal.

# De sociale omgeving van moeders speelt een rol bij de keuze voor kinderopvang

## Invloeden van sociale omgeving

- De sociale omgeving van de moeders heeft een grote invloed op hun keuze voor een opvangvorm:
  - Moeders die gebruik maken van het **kinderdagverblijf**, zien dit ook in hun omgeving het meest terugkomen.
  - Moeders in de **niet-kinderdagverblijfgroep**, nemen een grotere diversiteit aan opvangvormen in hun omgeving (minder kinderdagverblijf, en vooral meer peuterspeelzaal) waar.

## Formele vs. informele opvang

- Moeders die formele opvang gebruiken zien dit vaker in hun omgeving terug.
- Uit de resultaten komt naar voren dat de sociale omgeving een belangrijke rol speelt in de keuze om wel of geen opvang te

gebruiken. Moeders geven zelf echter niet aan dat omgeving van invloed is op deze keuze. Hieruit blijkt dat dit onbewust invloed heeft.

- Voor de keuze van een specifieke opvang geeft 30% wel aan dat dit aangeraden is door de omgeving of dat zij iemand kennen die gebruik maakt van die opvanglocatie.

# Merendeel vult formele opvang aan met informele opvang

## Aanvulling met informele opvang

- Maar liefst 83% van de moeders die formele opvang gebruiken, vult dit aan met informele opvang.
- Er zijn *geen* verschillen tussen de kinderdagverblijfgroep en moeders die een gebruik maken van gastouderschap of de peuterspeelzaal in de redenen die ze aandragen om ook gebruik te maken van informele opvang.
- Formele opvang wordt vaak aangevuld met informele opvang, want:
  1. Familie/vrienden/bekenden brengen graag tijd door met kind
  2. Het is gratis of goedkoop
  3. Het is nodig vanwege het werken van onregelmatige diensten
  4. De openingstijden sluiten niet aan bij werktijden
- Hoewel moeders die gebruik maken van formele opvang aangeven tevreden te zijn over de openingstijden, blijkt dat zij dit wel aanvullen met informele opvang vanwege de openingstijden.

## Alleen informele opvang

- Moeders die alleen gebruik maken van informele opvang, doen dit omdat:
  1. Familie/vrienden/bekenden graag tijd doorbrengen met hun kind
  2. Dit hen in staat stelt te kunnen blijven werken/studeren
  3. Ze willen voorkomen dat hun kind eenkennig wordt

*“Als ik in het weekend werk gaat ze naar opa en oma. In de weekenden is er namelijk geen opvang te regelen”*



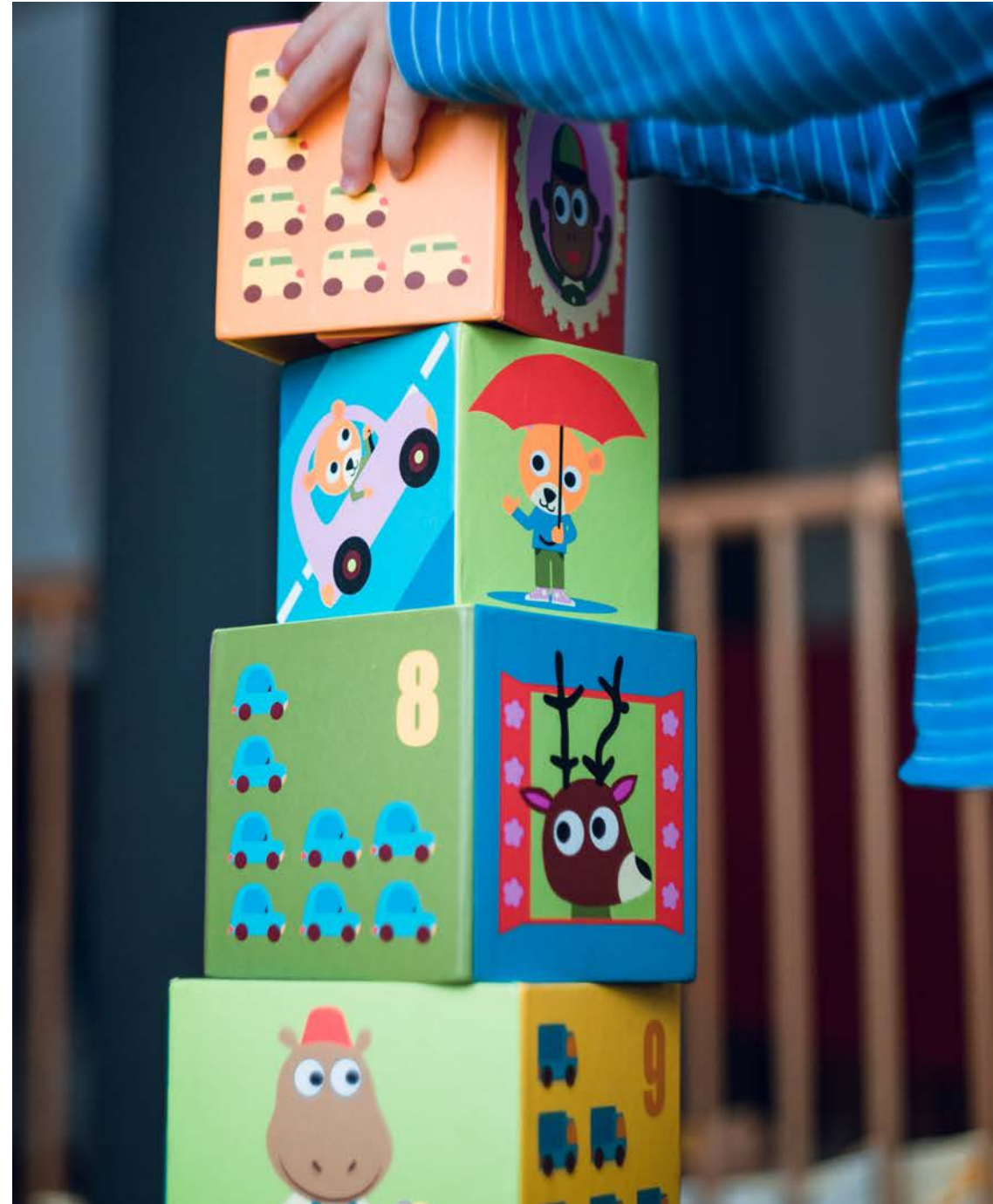
# Openingstijden, gevoel en overtuigingen als redenen voor alternatieven van kinderdagverblijf

## Keuze voor gastouder in plaats van kinderdagverblijf

- De belangrijkste redenen voor moeders om gebruik te maken van een gastouder in plaats van het kinderdagverblijf zijn:
  1. De groepsgrootte: een kleine groep wordt als prettiger ervaren
  2. Een beter gevoel hebben bij gastouderschap
  3. Flexibelere openingstijden

## Keuze voor peuterspeelzaal in plaats van kinderdagverblijf

- Veelgenoemde redenen om te kiezen voor de peuterspeelzaal:
  1. De overtuiging dat het meer gericht is op het klaarstomen van hun kind op de basisschool. Dit sluit aan op de bevinding dat moeders die gebruik maken van gastouderschap of de peuterspeelzaal relatief vaker de voorbereiding op de basisschool noemen als reden om opvang te gebruiken.
  2. Het is slechts voor een dagdeel in plaats van de hele dag.
  3. Het idee dat de kosten lager zijn.



# Nabijheid, een rondleiding en klik met leidsters belangrijke drijfveren

## Keuze voor een specifieke opvanglocatie

- Moeders die gebruik maken van formele opvang kiezen voor een specifieke opvanglocatie met name op basis van:
  - Nabijheid van de locatie
  - Een rondleiding, intake of proefdag bij de opvanglocatie en hier een goed gevoel bij hebben en/of klik met leidster
  - De grootte en leeftijd van de groep; een kleine groep kinderen van verschillende leeftijden wordt als prettiger ervaren.
  - Prettige openingstijden
- Hoewel moeders niet letterlijk aangeven dat veiligheid een rol speelt bij de keuze om geen opvang te gebruiken, vinden zij een goed gevoel en kleine groep wel belangrijk. Veiligheid lijkt dus impliciet wel een rol te spelen.

## Genoeg kinderdagverblijven in de buurt

- 87% van de moeders in de kinderdagverblijfgroep geeft aan dat er genoeg kinderdagverblijven in de buurt zijn. 71% van de moeders uit de

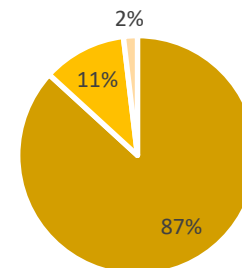
niet-kinderdagverblijfgroep delen deze mening.

- Een aanzienlijk deel (17%) van de moeders die geen kinderdagverblijf gebruiken, geeft aan niet te weten of er voldoende kinderdagverblijven in de buurt zijn.
- Wanneer gekeken wordt naar formele opvang versus informele/geen opvang, geven moeders die gebruik maken van formele opvang (significant) vaker aan dat er voldoende kinderdagverblijven zijn, terwijl informele opvangmoeders vaker aangeven dit niet te weten.

Zijn er volgens u genoeg kinderdagverblijven/crèches bij u in de buurt?

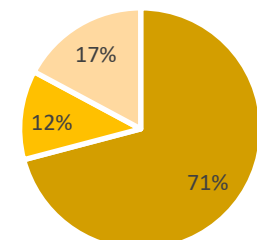
Kinderdagverblijfgroep

■ Ja ■ Nee ■ Weet ik niet



Niet-kinderdagverblijfgroep

■ Ja ■ Nee ■ Weet ik niet



# Moeders vinden het kinderdagverblijf duur

## Geen invloed van werksituatie

- Moeders uit alle groepen geven aan dat het kinderdagverblijf relatief duur is.
- Er is geen verschil tussen werkende moeders en moeders die niet werken in de mate waarin zij opvang betaalbaar vinden. Ook de werksituatie van de partner heeft geen invloed op de mate waarin opvang betaalbaar wordt gevonden .

## Kinderdagverblijfgroep versus niet-kinderdagverblijfgroep

- De **kinderdagverblijfgroep** verschilt van de **niet-kinderdagverblijfgroep**: moeders die geen gebruik maken van het kinderdagverblijf vinden dit in grotere mate te (veel) duur.
- 12,7% van de moeders in de niet-kinderdagverblijfgroep geeft aan niet te weten of het kinderdagverblijf betaalbaar is of niet. In de kinderdagverblijf-groep is dit 3,8%

## Formele opvang versus geen formele opvang

- Moeders die **formele opvang** gebruiken verschillen van de moeders die **geen formele opvang** gebruiken: moeders die alleen gebruik maken van informele opvang vinden het kinderdagverblijf vaker veel te duur of weten niet of het betaalbaar is, terwijl moeders die formele opvang gebruiken hier vaker neutraal tegenover staan.

## Invloed kosten opvang op werksituatie

- Tevens geven 10 van de 40 moeders (25%), die niet werken, studeren of een traject naar werk volgen, aan niet te werken omdat het niet loont om te werken vanwege de hoge kosten van de opvang.

# Kinderopvangtoeslag vooral bekend bij moeders die gebruik maken van het kinderdagverblijf of andere formele opvang

## Bekendheid en gebruik toeslag kinderdagverblijfgroepen

- De toeslag is bekender en wordt meer gebruikt door de kinderdagverblijfgroep
  - Respectievelijk 96% en 66% van de moeders in de kinderdagverblijfgroep en niet-kinderdagverblijfgroep is bekend met de toeslag.
  - Daarnaast maakt 81% en 22% van de moeders in de kinderdagverblijfgroep en niet-kinderdagverblijfgroep ook daadwerkelijk gebruik van de toeslag.

## Opnieuw gebruik maken van kinderopvang

- Het merendeel van de moeders (76%) die gestopt zijn met kinderopvang zou toeslag aanvragen als ze (weer) kinderopvang gaan gebruiken.

## Bekendheid en gebruik toeslag formele opvanggroepen

- De toeslag is bekender en wordt meer gebruikt door de formele opvanggroep:
  - Respectievelijk 96% en 53% van de formele en informele opvanggroep is bekend met de toeslag. De bekendheid van kinderopvangtoeslag is dus vele malen lager onder ouders die alleen informele opvang gebruiken. Dit zou ook kunnen verklaren waarom deze groep aangeeft kinderopvang te duur te vinden.
  - Daarnaast maakt 72% van de formele opvanggroep ook daadwerkelijk gebruik van de toeslag.

# Kinderopvang wordt duur gevonden ondanks de toeslag

## Kinderopvang duur ondanks bekendheid met toeslag

- Het merendeel (44%) van de moeders die aangeven dat het kinderdagverblijf veel te duur is, is bekend met kinderopvangtoeslag maar gebruikt dit niet meer.
- Bijna de helft van de moeders die aangeven dat het kinderdagverblijf te duur is, maakt gebruik van kinderopvangtoeslag.
- Ongeveer de helft van de moeders die niet weten of het kinderdagverblijf betaalbaar is, weet niet wat kinderopvangtoeslag inhoudt of heeft er nog nooit van gehoord.

## Moeders die opvang te veel duur vinden zijn minder bekend met toeslag

- Moeders die aangeven opvang veel te duur te vinden, zijn minder bekend met de toeslag en gebruiken de toeslag minder vaak dan moeders die opvang niet veel te duur vinden.
- Moeders die niet weten of opvang betaalbaar is, zijn tevens minder bekend met de toeslag en gebruiken deze minder dan moeders die wel denken te weten of opvang betaalbaar is.

## Hoogte toeslag

- Moeders die toeslag gebruiken vinden deze gemiddeld wat aan de lage kant. Het merendeel (55%) staat er echter neutraal tegenover.
- Moeders uit de doelgroep kunnen middels de kinderopvangtoeslag 96% van de opvangkosten vergoed krijgen. Gebaseerd op het maximum uurtarief van €8,02 zal hun eigen bijdrage per uur 33 cent bedragen voor het kinderdagverblijf en 25 cent voor gastouderopvang in 2019.<sup>14</sup>

# Alternatieve vergoedingen voor kinderopvang

- Wanneer moeders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag, omdat een of beide ouders tijdelijk niet werkt of niet in staat is om te werken, kunnen ouders in bepaalde gevallen in aanmerking komen voor een Sociaal Medische Indicatie of de voor-en vroegschoolse educatie regeling. Hiermee kunnen zij financieel worden ondersteund in de kosten van kinderopvang<sup>15</sup>.

## Voor-en vroegschoolse educatie (VVE)

De bedoeling van VVE is om onderwijsachterstanden tegen te gaan en kinderen met gelijke kansen naar groep 3 te laten gaan. Kinderen van 2,5 tot 4 jaar die een risico lopen op een taal of onderwijsachterstand kunnen voorschoolse educatie (VE) volgen. Dit gebeurt in kinderdagverblijven en voormalig peuterspeelzalen. Gemeenten krijgen hier vanuit GOAB (gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid) geld voor. Zij mogen zelf criteria selecteren om te bepalen wie tot de doelgroep behoort. Vroegschoolse educatie wordt op school aangeboden en is voor doelgroepkinderen uit groep 1 en 2.

## Sociaal Medische Indicatie (SMI)

SMI is een vangnetregeling die gemeenten de mogelijkheid geeft om gezinnen tijdelijk financieel te ondersteunen in de kosten van de kinderopvang als zij door bepaalde medische of sociale omstandigheden tijdelijk niet in aanmerking voor de kinderopvangtoeslag. De ouder of beide ouders kunnen niet werken door (psychische) ziekte of door een crisis in het gezin. Elke gemeente heeft de beleidsvrijheid om per situatie te bepalen hoe het gezin het beste tijdelijk kan worden ondersteund.

# Moeders krijgen hulp bij het aanvragen van kinderopvangtoeslag

## Gestopt met toeslag

- Moeders die geen gebruik (meer) maken van kinderopvangtoeslag geven aan dat dit komt doordat ze:
  1. Geen gebruik meer maken van kinderopvang.
  2. Denken geen recht meer hebben op toeslag. Hoewel het niet te controleren is of dit ten onrechte gedacht wordt, geldt dat:
    - 10 van de 23 moeders die denkt geen recht te hebben, werken, studeren of een traject naar werk volgen.
    - 16 van de 23 partners van moeders die aangeven geen recht te hebben werken, studeren of een traject naar werk volgen.
    - 7 van de 87 moeders die werken, studeren of een traject naar werk volgen en een partner hebben die dit ook doet, aangeven geen recht te hebben op toeslag.

## Aanvragen toeslag

- Meer dan de helft van de moeders geeft aan dat kinderopvangtoeslag aanvragen makkelijk was.
- Een vijfde van de moeders krijgt daarnaast hulp bij aanvragen of het is voor hen aangevraagd.

A silhouette of a woman lifting a child into the air against a bright sunset background. The sun is a large, glowing orb in the upper right, casting a warm orange and yellow light across the sky. The woman is on the left, her arms raised, and the child is in mid-air, legs outstretched. A yellow horizontal band is overlaid on the lower half of the image, containing the text.

## 5. Gedragsdeterminanten op basis van ons onderzoek



# Gedragsdeterminanten voor gebruik van kinderopvang

# Opvattingen over moederschap en werk

## Opvatting ten opzichte van moederschap en werk

- Moeders met een lage SES gaan minder uren werken of stoppen met werken na het krijgen van hun eerste kind.
  - We zien het stoppen met werken het sterkst terug komen bij moeders die niet voor het kinderdagverblijf of andere formele opvang kiezen.
  - De afname in het aantal uren dat mensen blijven werken, blijkt groter te zijn bij moeders die gebruik maken van het kinderdagverblijf en/of een andere vorm van formele opvang dan bij moeders die hier geen gebruik van maken.
- Partners werken daarentegen nog altijd fulltime en dit verschilt niet tussen de kinderdagverblijfgroepen en formele opvanggroepen. Dit kan erop wijzen dat bij de doelgroep de opvoeding en verzorging vooral voor rekening van de vrouw komt.
- De voornaamste reden van moeders om géén gebruik te maken van het kinderdagverblijf is dat zij:
  - de zorg niet aan een ander willen overlaten; dit is voor moeders tevens de belangrijkste reden om niet te werken.
  - de eerste levensjaren van hun kind zelf willen meemaken.
  - het belangrijk vinden om zelf voor de kinderen te zorgen.
- Indien de moeder niet werkt, komt zij niet in aanmerking voor kinderopvangtoeslag. Aangezien de kosten van kinderopvang een belangrijke barrière zijn, kan dit de moeders ervan weerhouden gebruik te maken van kinderdagopvang.
  - Wel kunnen moeders zonder recht op kinderopvangtoeslag in bepaalde gevallen in aanmerking komen voor een Sociaal Medische Indicatie. Hiermee kunnen zij tijdelijk financieel worden ondersteund in de kosten van kinderopvang<sup>15</sup>.

# Moeders en de ontwikkeling van hun kind

## Belangrijk in opvoeding

- Moeders geven aan respect en goede manieren het belangrijkste te vinden in de opvoeding, gevolgd door consequentheid/regelmaat, goede normen en waarden, openheid en eerlijkheid.

## Goede opleiding en baan belangrijk voor doelgroep

- Moeders vinden geluk, gezondheid, en een goede opleiding en baan belangrijk voor de toekomst van hun kinderen vinden.
- Een goede en leuke baan wordt relatief belangrijker gevonden door moeders die geen kinderdagverblijf gebruiken.
- Moeders geven aan van kinderopvang gebruik te maken voor de sociale en cognitieve ontwikkeling van het kind en de goede voorbereiding op de basisschool.
  - Moeders zien deze voordelen echter vaker bij andere vormen van opvang, zoals de peuterspeelzaal.

## Veiligheid speelt een indirecte rol

- Vertrouwen lijkt een indirecte rol te spelen bij de keuze voor kinderdagopvang.
  - Moeders noemen zorgen over veiligheid *niet* expliciet als reden om geen gebruik te maken van het kinderdagverblijf.
  - Maar zij hechten wel veel waarde aan rondleidingen/intakes, een goed gevoel en een klik met de leidster bij hun keuze voor opvang.
  - Ook moeders die gastouderschap gebruiken, geven aan dat zij hierbij een beter gevoel hadden dan bij de kinderdagopvang. Dit is een reden waarom zij niet voor kinderdagopvang hebben gekozen.
  - Beide voorgaande bevindingen indiceren dat veiligheid een rol speelt: zij willen het gevoel hebben dat hun kind in goede handen is.

# Kosten spelen een rol

## Kosten spelen grote rol

- De perceptie van de kosten van formele kinderopvang speelt een belangrijke rol bij de keuze om wel of geen gebruik te maken van formele kinderopvang.

## Hulp bij aanvragen toeslag

- Een relatief groot deel van de moeders gaf aan het gemakkelijk te vinden zelf toeslag aan te vragen.
- Echter, bij een groot deel van de moeders is de aanvraag door een ander gedaan of is hulp gevraagd bij het aanvragen.
- Slechts één van de 32 moeders die momenteel geen formele opvang gebruiken, heeft aangegeven dat ze de toeslag niet wil gaan gebruiken als ze wel van opvang gebruik zouden maken, omdat ze denkt dat het te ingewikkeld is om aan te vragen.



# Sociale omgeving en nabijheid van opvang belangrijke factoren

## Sociale omgeving speelt een rol

- Moeders die voor het kinderdagverblijf kiezen, hebben vaker mensen in hun omgeving die ook van opvang, en specifiek ook kinderdagverblijf gebruik maken.
- Moeders die geen gebruik maken van het kinderdagverblijf hebben minder vaak mensen in hun omgeving die gebruik maken van opvang.
- In de omgeving van moeders die geen gebruik maken van het kinderdagverblijf wordt vaker gebruik gemaakt van een peuterspeelzaal.
- Moeders die gebruik maken van formele opvang, hebben vaker mensen in hun omgeving die ook formele opvang gebruiken dan moeders die geen formele opvang gebruiken.
- Er is geen verschil tussen moeders die formele opvang gebruiken en moeders die dit niet doen in welke opvangsoorten gebruikt worden door de omgeving.

## Nabijheid opvanglocatie bepalende factor

- De nabijheid van de opvanglocatie is een belangrijke overweging voor moeders om voor een specifieke opvanglocatie te kiezen.
- Moeders die niet van een kinderdagverblijf (of een andere vorm van formele opvang) gebruik maken, geven relatief minder vaak aan dat er voldoende kinderdagverblijven in de buurt zijn dan moeders die wel gebruik maken van een kinderdagverblijf (of een andere vorm van formele opvang).
- Moeders zonder kinderdagverblijf (of andere vorm van formele opvang) geven relatief vaker aan überhaupt niet te weten of er voldoende kinderdagverblijven in de buurt zijn.

# Informele opvang als aanvulling vanwege openingstijden

## Alternatieve opvang vanwege openingstijden

- Slechts enkele moeders geven aan niet voor kinderdagopvang te kiezen vanwege beperkte openingstijden.
- Er wordt echter relatief vaak informele opvang als aanvulling gebruikt vanwege de beperkte openingstijden. Dit is voor ouders tevens een reden om gebruik te maken van een gastouder in plaats van het kinderdagverblijf.

## Wachlijsten zeer beperkte invloed

- Slechts een enkeling gaf aan geen gebruik te maken van kinderopvang vanwege lange wachttijden.



# Gedragsdeterminanten voor gebruik van kinderopvangtoeslag

# Moeders zonder kinderdagverblijf vaker onbekend met toeslag

## Moeders niet bekend met toeslag

- Moeders die gebruik maken van het kinderdagverblijf hebben meestal toeslag aangevraagd.
- Moeders die geen gebruik maken van het kinderdagverblijf, daarentegen, geven vaker aan niet te weten wat de toeslag inhoudt of er nooit van gehoord te hebben.
- Moeders die gebruik maken van formele opvang zijn bekender met de toeslag en gebruiken dit ook vaker dan moeders zonder formele opvang.
- Moeders zonder formele opvang geven tegens vaker aan niet te weten wat toeslag inhoudt of er nooit van gehoord te hebben dan moeders met formele opvang.

## Moeders denken geen recht te hebben op toeslag

- Van de moeders die *geen* gebruik maken van kinderopvang zeggen slechts 3 van de 33 (9%) moeders dat als zij wél hier gebruik van

zouden maken, zij tóch geen toeslag zouden aanvragen, omdat zij ervan overtuigd zijn er geen recht op te hebben.

- 23 van de 66 moeders (35%) die gestopt zijn met het gebruik van kinderopvangtoeslag denken geen recht op toeslag te hebben.
- Hoewel niet te controleren is of deze moeders daadwerkelijk geen recht hebben op toeslag, is het mogelijk dat de overtuiging van een deel van deze moeders onjuist is.

## Toeslag aan de lage kant

- Gemiddeld genomen vinden moeders de toeslag aan de lage kant.
  - Dit verschilt niet tussen werkende en niet-werkende moeders.
- Slechts 3 van de 33 (9%) moeders die geen gebruik maken van kinderopvang, geven aan geen toeslag aan te vragen indien zij opvang zouden gebruiken, omdat zij de toeslag te laag vinden.



# Weinig negatieve ervaringen, maar veel hulp bij toeslagen

## Gestopt met toeslag, maar niet definitief

- Enkele moeders in de vragenlijst dragen als reden aan gestopt te zijn met kinderopvangtoeslag door negatieve ervaringen met toeslagen of het aanvragen ervan, maar dit is slechts een kleine minderheid: 1 van de 8 moeders (13%) in de kinderdagverblijfgroep en 2 van de 58 moeders (3%) in de niet-kinderdagverblijfgroep.
- Slechts 3 van de 33 moeders (9%) die *geen* gebruik maken van kinderopvang zeggen dat als zij hier wél gebruik van zouden maken, zij tóch geen toeslag zouden aanvragen, omdat zij negatieve ervaringen hebben met toeslagen of het aanvragen van toeslagen.

## Toeslag aanvragen is goed te doen

- Toeslag aanvragen wordt door de meerderheid (59% van de kinderdagverblijfgroep en 70% van de niet-kinderdagverblijfgroep) niet als ingewikkeld ervaren door lage SES-moeders.
- Een groot deel van de moeders gaf echter ook aan hier hulp bij te hebben gekregen van de directe omgeving of officiële instanties (21% en 17% van de kinderdagverblijfgroep en niet-kinderdagverblijfgroep).

A photograph of two women sitting at a white table in a bright room with a large window overlooking a city. The woman on the left has long dark hair and is wearing a light-colored blouse, gesturing with her hands as she speaks. The woman on the right has short dark curly hair and is wearing a dark blue top, listening attentively with her hands clasped. The scene is brightly lit by natural light from the window.

## 6. Informatiebehoefte moeders

# Het internet en eigen moeder meest gebruikte informatiebronnen

## Meest gebruikte informatiebronnen tijdens de zwangerschap:

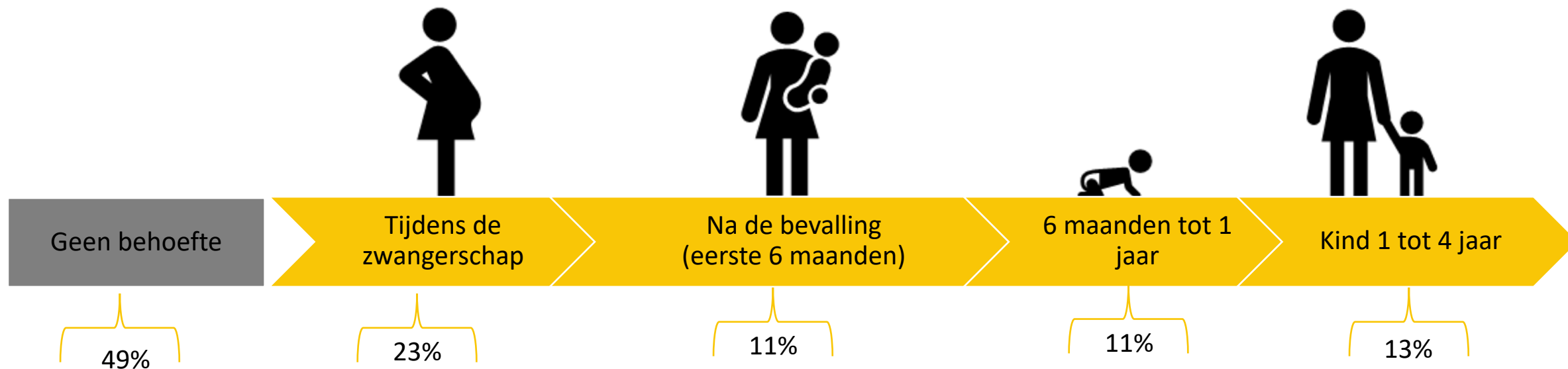
1. Het internet: met name google en oudersvanu.nl
2. De verloskundige
3. Eigen moeder
4. De gynaecoloog
5. Vrienden

## Meest gebruikte informatiebronnen voor vragen over opvoeding:

1. Eigen moeder
2. Het internet: met name google en oudersvanu.nl
3. Het consultatiebureau
4. Vrienden
5. Andere familie



# Informatie over kinderdagverblijf wordt het liefst ontvangen tijdens zwangerschap



## Gewenste informatiebronnen voor kinderdagverblijf:

1. De opvang zelf
2. Het consultatiebureau
3. De gemeente

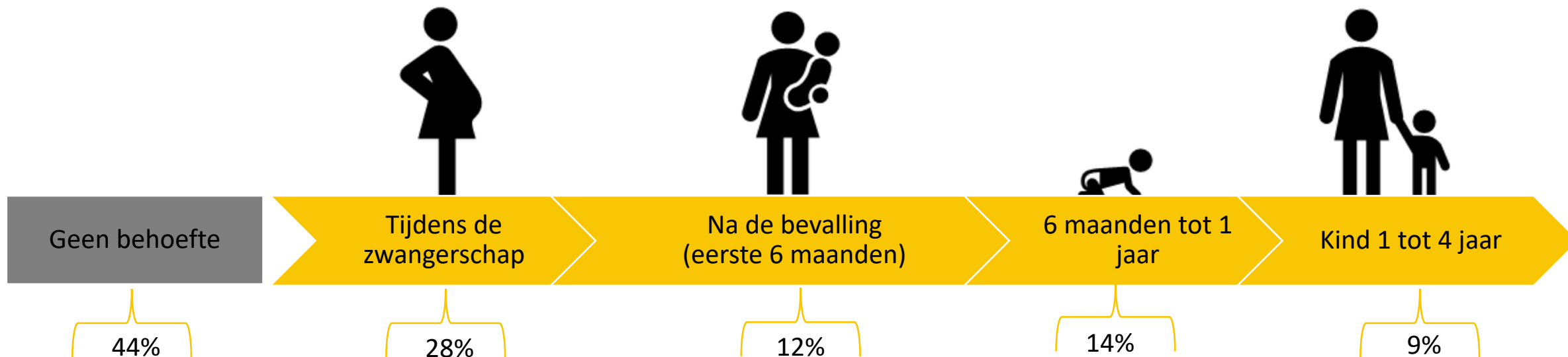
De behoefte aan informatie is kleiner in de niet-kinderdagverblijfgroep dan in de kinderdagverblijfgroep en ook in de formele opvang t.o.v. de informele opvanggroep.

## Moeders ontvangen het liefst informatie over het kinderdagverblijf door middel van:

1. Face-to-face communicatie
2. Een folder/flyer
3. Email

*“Iedereen komt op zwangerschapscontrole [voor gesprek]. Eenzelfde flyer als voor de kinkhoestvaccinatie zou goed zijn. Ik kreeg een heel pakket met folders.”*

# Informatie over kinderopvangtoeslag wordt het liefst ontvangen tijdens zwangerschap



## Gewenste informatiebronnen voor kinderopvangtoeslag:

1. De Belastingdienst
2. De gemeente
3. De opvang zelf

## Moeders ontvangen het liefst informatie over kinderopvangtoeslag door middel van:

1. Een brief
2. Email
3. Een folder/flyer
4. Face-to-face communicatie

*“Ik ontvang graag een pakket over belasting, toeslagen en vaccinaties. Weten waar je recht op hebt, want sommigen weten dat echt niet. [Nu] moet je eerst ergens terecht komen, voor je iets toe wordt gereikt.”*

A close-up, black and white photograph of a thick, braided rope. The rope is the central focus, showing its intricate braiding pattern and the texture of the fibers. A bright yellow horizontal banner is overlaid across the middle of the image, containing white text. The background is dark and out of focus, suggesting a wooden surface.

## 7. Aanknopingspunten voor interventies

# Aanknopingspunten voor interventies

## Focus op nabije en verre toekomst van het kind

- Het idee wegnemen dat alternatieve opvang (met name peuterspeelzaal) kinderen meer zouden leren en dat het beter zou aansluiten op de basisschool.
- Geluk, gezondheid, goede opleiding, liefde, en een goede baan (vooral niet-kinderdagverblijfmoeders) zijn volgens moeders de belangrijkste elementen in de toekomst van het kind.

## Bekendheid toeslag vergroten; Angst voor complexiteit aanvraag wegnemen

- Een aanzienlijk deel van de moeders die gebruik maakt andere opvangvormen, weet niet dat er kinderopvangtoeslag bestaat.
- Aanvragen van kinderopvangtoeslag blijkt niet heel moeilijk in de ervaring van de moeders, maar ondersteuning of hulp blijft belangrijk.

## Combinatie werk & kinderdagverblijf aanmoedigen door informatie over toeslag te verbeteren

- Een flink aantal lage SES moeders stopt met werken na het krijgen van een kind, terwijl dat niet nodig is. Er zijn namelijk ook moeders die niet willen

stoppen met werken en daarom bewust van formele kinderopvang gebruik maken en kinderopvangtoeslag aangevraagd hebben.

- Moeders die niet werken komen bovendien niet in aanmerking voor kinderopvangtoeslag. Aangezien de kosten van kinderopvang een belangrijke barrière zijn, kan dit de moeders ervan weerhouden gebruik te maken van formele kinderopvang.



# Aanknopingspunten voor interventies

## Zorgen wegnemen over openingstijden, kosten, veiligheid

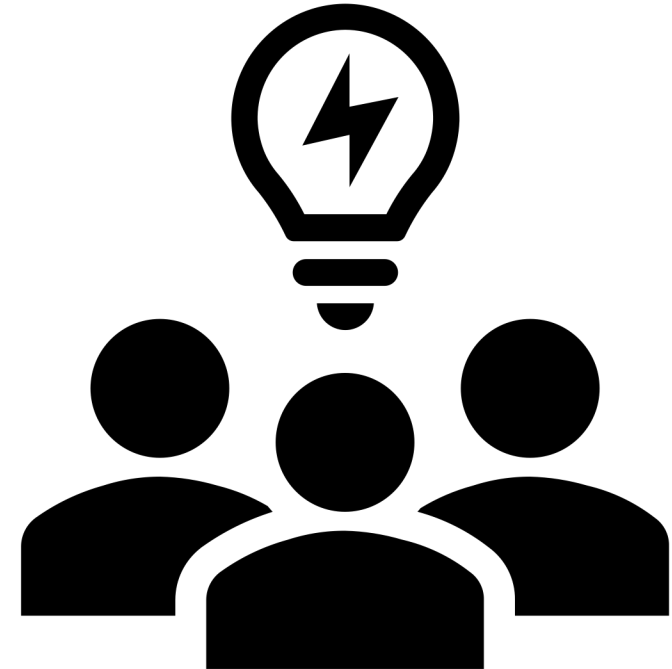
- Bezorgdheid over beperkte openingstijden, slechte betaalbaarheid en onveiligheid zijn wellicht onterecht en kunnen door kinderdagverblijfmoeders die hier relatief tevreden over zijn en proefdagen bij het kinderdagverblijf, worden ontkracht.

## Bekendheid van en met de opvanglocatie en het gedrag van de sociale omgeving bij de keuze betrekken

- Moeders worden in hun keuze voor opvanglocatie beïnvloed door (kennis over) nabijheid van de locatie en wat de sociale omgeving doet.
- Bezichtigen van de locatie speelt een relatief grotere rol bij de keuze voor een kinderdagverblijf dan voor een andere opvang.

## Effectieve informatievoorziening: wanneer, hoe en door wie

- Lage SES moeders kunnen het best getarget worden *tijdens* de zwangerschap, *middels* face-to-face communicatie aangevuld met gedrukte informatie, *door* de gemeente, het consultatiebureau of de opvang zelf.







# Bijlagen

# Bijlage A: Onderzoeksverantwoording

- De respondenten van de interviews en de vragenlijst zijn geworven via een wervingsbureau en hebben vooraf toestemming gegeven voor deelname.
- Om zeker te zijn van een homogene groep, was het doel om respondenten die aan beide criteria van een lage SES voldoen te werven.
  - Dit leverde bij de interviews echter onvoldoende respons op om tot verzadiging te leiden. Hierom is besloten om voor de interviews mensen te werven die aan tenminste één criterium voldoen.
  - Ook voor de vragenlijst leverde dit onvoldoende respons op om met voldoende power de data te analyseren. Daarom is besloten de vragenlijst open te stellen voor iedereen met tenminste één kind tussen de 0 en 4 jaar oud. Binnen de data hebben we voor de analyses respondenten geselecteerd die een lager huishoudinkomen hebben dan 25.000 euro per jaar. Dit waren in totaal 187 respondenten.
  - Doordat een groot deel van de respondenten slechts aan één criterium van lage SES voldoet, zijn de resultaten van dit onderzoek beperkt generaliseerbaar. Mogelijk spelen andere factoren een rol bij de keuze voor kinderopvang bij moeders met (alleen) een laag opleidingsniveau. Het was niet mogelijk dit te analyseren, omdat de groep laagopgeleiden in onze steekproef daarvoor te klein was.
- Aangezien de vragenlijst digitaal is verstuurd en in de Nederlandse taal is opgesteld, is de kans aanwezig dat er maar weinig moeders met beperkte (Nederlandse) geletterdheid en digitale vaardigheden in onze steekproef zitten.
- Omdat het aantal respondenten met een laag huishoudinkomen relatief klein is voor het aantal variabelen dat is onderzocht, moeten we voorzichtig zijn met sterke conclusies uit de resultaten trekken.
- In deze rapportage wordt gesproken van de aanwezigheid en afwezigheid van verschillen. In werkelijkheid zijn altijd verschillen tussen groepen aanwezig. Indien er gerapporteerd is dat er geen verschillen zijn, houdt dit in dat het verschil zeer klein (d.w.z. niet significant) is en mogelijk door toeval wordt veroorzaakt.



## Bijlage B: Gedragdeterminanten op basis van wetenschappelijke literatuur

# Gedragdeterminanten: (Geen) gebruik maken van kinderopvang

## Persoonlijke capaciteiten

- Ouders met een lage SES hebben vaak een lage cognitieve capaciteit door stress, waardoor zij niet in staat zijn kinderopvang te regelen<sup>7</sup>.
- Er is tevens sprake van een gebrek aan accurate kennis over kinderopvang:
  - Er bestaan veel misvattingen, met name over de betaalbaarheid en veiligheid van opvang<sup>7</sup>.

## Motivatie

- Ouders met een lage SES hebben traditionele opvattingen ten opzichte van moederschap en werk<sup>2</sup>.
- Er is minder vertrouwen in de kwaliteit van de opvang<sup>3,6</sup>.
- Moeders hebben andere waarden ten aanzien van opvoeding:
  - Waar ouders met een hoge SES zich meer richten op de ontwikkeling van hun kind, zijn ouders met een lage SES meer bezig met de veiligheid van hun kind<sup>6-8</sup>.

## Omgevingsvariabelen

- Ook de betaalbaarheid van kinderopvang speelt een rol bij de keuze van ouders<sup>7</sup>.
- Toeslagen zijn ingewikkeld om aan te vragen<sup>7</sup>.
- Kinderdagverblijven zijn voornamelijk geconcentreerd in gebieden met een hoge SES<sup>7,9</sup>.
- Er zijn wachtlijsten<sup>7,9,10</sup>.
- Ouders met een lage SES hebben vaak onregelmatige werktijden die niet aansluiten bij de openingstijden van opvangcentra<sup>2,7</sup>.
- Ouders kijken naar hun sociale omgeving (zoals vrienden of familie) bij hun keuze<sup>8</sup>.
- Er heerst een norm om voor eigen kinderen te zorgen<sup>2</sup>.

# Gedragdeterminanten: (geen) gebruik maken van toeslagen kinderopvang

## Persoonlijke capaciteiten

- Ouders met een lage SES hebben vaak een lage cognitieve capaciteit door stress<sup>7</sup>, waardoor zij niet in staat zijn kinderopvangtoeslag aan te vragen.
- Ouders met een lage SES kunnen laaggeletterd zijn of over lage digitale vaardigheden beschikken, wat het aanvragen van toeslagen bemoeilijkt.
- Er is een gebrek aan kennis over kinderopvangtoeslag<sup>11</sup>.
  - De doelgroep weet niet altijd dat ze in aanmerking komt voor toeslag.
  - De doelgroep weet niet altijd van het bestaan (en de hoogte) van kinderopvangtoeslag.

## Motivatie

- Ouders met een lage SES kunnen negatieve attitudes hebben ten opzichte van toeslagen<sup>11</sup>:
  - Dit kan komen door eerdere negatieve ervaringen met subsidies/toeslagen.
  - Deze negatieve attitude kan cultuurgerelateerd zijn.

## Omgevingsvariabelen

- Het aanvragen van de toeslag is te ingewikkeld<sup>7,11</sup>:
  - Een op de vijf mensen die gebruik maakt van kinderopvangtoeslag geeft aan de toeslagensite ingewikkeld te vinden<sup>7</sup>.
- Door onregelmatige werktijden is de doelgroep kwetsbaar voor het maken van fouten bij de aanvraag:
  - Dit is een risico voor de doelgroep, omdat er geen financiële buffer aanwezig is<sup>7</sup>.



**Bijlage C:  
Demografische gegevens respondenten**

# Bijlage C: respondenten kwantitatief onderzoek naar gebruik van kinderdagverblijf

## Demografische variabelen

- Alle respondenten zijn moeder.
- Kinderdagverblijfgroep (KDV) en niet-kinderdagverblijfgroep (niet-KDV) zijn vergelijkbaar:
  - Geen significant verschil in **leeftijd** van de moeders in KDV-groep (32,0 jaar) en niet-KDV-groep (30,9 jaar).
  - **Huishoudinkomen** verschilt niet tussen KDV-groep en niet-KDV-groep
    - 41,5% van de KDV-groep en 52,2% van de niet-KDV-groep heeft een huishoudinkomen van lager dan €20.000
    - 58,5% van de KDV-groep en 47,8% van de niet-KDV-groep heeft een huishoudinkomen tussen €20.000 en €25.000
  - **Culturele achtergrond** verschilt niet. In de KDV-groep is 92,5% van de moeders geboren in Nederland. In de niet-KDV-groep is dat 90,3%.
  - Er is geen verschil in **opleidingsniveau**. 34,0% van de KDV-groep en 38,8% van de niet-KDV-groep is laagopgeleid.

## Thuisituatie

- Gemiddeld **aantal kinderen** verschilt niet tussen KDV (1,7 kinderen) en niet-KDV (1,8 kinderen)
- Gemiddelde **leeftijd** van het eerste kind verschilt ook niet tussen de KDV-groep (3,9 jaar) en de niet-KDV-groep (4,2 jaar). Het jongste kind heeft bij alle moeders een leeftijd tussen de 0 en 4 jaar.
- Geen verschil tussen moeders die het kinderdagverblijf gebruiken en moeders die geen kinderdagverblijf gebruiken in welk percentage een **relatie** heeft (71,7% versus 81,3%).
- Geen verschil in de samenstelling **gezins-/thuisituatie** (alleenstaand, samenwonend met partner, samenwonend met familielid, etc.) tussen de KDV-groep en niet-KDV-groep.

Gezinssituatie	KDV	Niet-KDV
Alleenstaand met kind(eren)	30,2%	20,9%
Woont met kind(eren), en partner woont elders	11,3%	6,7%
Woont met kind(eren), én met partner	56,6%	68,7%
Woont met kind(eren), én met ander persoon dan partner	1,9%	3,7%

# Bijlage C: respondenten kwantitatief onderzoek naar gebruik van formele kinderopvang

## Demografische variabelen

- Alle respondenten zijn moeder.
- Formele opvanggroep en informele opvanggroep zijn vergelijkbaar:
  - Significant verschil in **leeftijd** van de moeders in formele opvanggroep (32,3 jaar) en informele opvanggroep (30,1 jaar).
  - **Huishoudinkomen** verschilt niet tussen de groepen
    - 48,4% van de formele opvanggroep en 50,0% van de informele opvanggroep heeft een huishoudinkomen van lager dan €20.000
    - 51,6% van de formele opvanggroep en 50,0% van de informele opvanggroep heeft een huishoudinkomen tussen €20.000 en €25.000
  - **Culturele achtergrond** verschilt niet. In de formele opvanggroep is 92,5% van de moeders geboren in Nederland. In de informele opvanggroep is dat 89,4%.
  - Er is geen verschil in **opleidingsniveau**. 39,8% van de formele opvanggroep en 35,1% van de informele opvanggroep is laagopgeleid.

## Thuisituatie

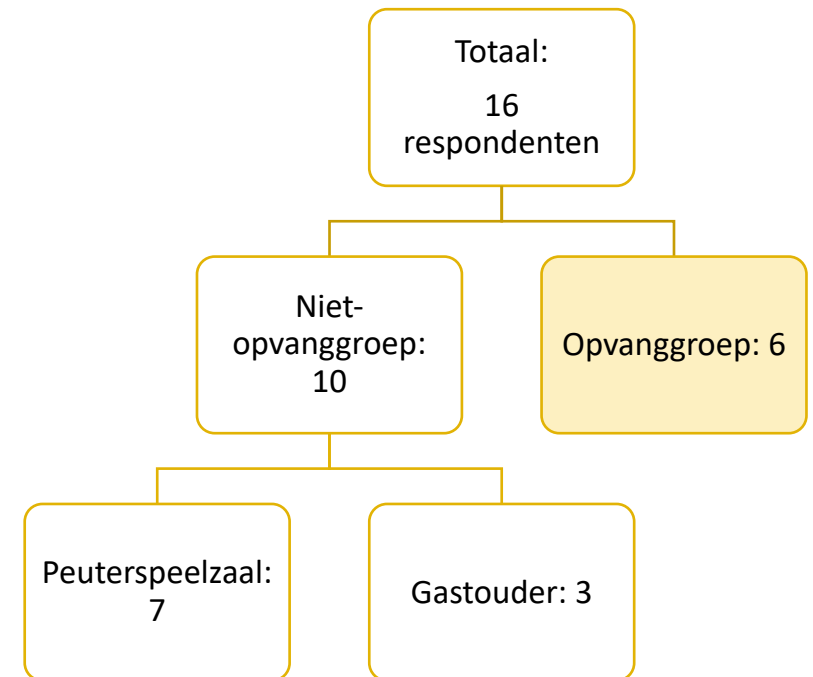
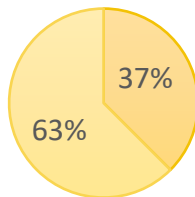
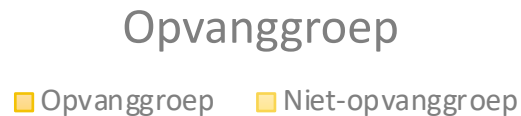
- Gemiddeld **aantal kinderen** verschilt niet tussen formele opvang (1,8 kinderen) en informele opvang (1,7 kinderen)
- Gemiddelde **leeftijd** van het eerste kind verschilt ook niet tussen de formele opvang (4,2 jaar) en informele opvang (4,0 jaar). Het jongste kind heeft bij alle moeders een leeftijd tussen de 0 en 4 jaar.
- Geen verschil tussen moeders die formele kinderopvang gebruiken en moeders die dit niet doen in welk percentage een **relatie** heeft (75,3% versus 81,9%).
- Geen verschil in de samenstelling **gezins-/thuisituatie** (alleenstaand, samenwonend met partner, samenwonend met familielid, etc.) tussen de formele opvanggroep en informele opvanggroep. Het merendeel van de formele opvanggroep (61,3%) en informele opvanggroep (69,1%) woont samen met haar kind(eren) en partner.



# Bijlage C: respondenten kwalitatief onderzoek

## Interviews

- 16 diepte-interviews met moeders met een lage SES die tenminste één kind tussen de 0 en 4 jaar hebben.
- Alle moeders gebruiken een vorm van formele dagopvang:
  - **Kinderdagverblijfgroep (6 moeders):** maken gebruik van kinderdagverblijf.
  - **Niet-kinderdagverblijfgroep (10 moeders):**
    - 7 maken gebruik van peuterspeelzaal
    - 3 maken gebruik van een gastouder



# Bijlage C: respondenten kwalitatief onderzoek

## Demografische variabelen

- Geen statistisch verschil in **leeftijd** van de moeders in opvanggroep (31,0 jaar) en niet-opvanggroep (29,3 jaar).
- De **huishoudinkomens** van de moeders lopen sterk uiteen
  - 10 lager dan €20.000
  - 2 tussen €20.000 en €25.000
  - 4 hoger dan €25.000 (1 moeder €25.000 - €29.999; 2 moeders €30.000 - €34,999; 1 moeder €35,000 - €44.999). De helft hiervan zit in de opvanggroep en de helft in de niet-opvanggroep.
- Onvoldoende gegevens om verschillen in de **culturele achtergrond** van de moeders te bepalen.
- **Opleidingsniveau** is relatief hoger binnen de niet-opvanggroep:
  - 2 moeders van de opvanggroep is laagopgeleid. De overige 4 moeders van de opvanggroep heeft MBO afgerond, maar hierbij is het MBO-niveau onbekend.
  - Binnen de niet-opvanggroep zijn tenminste 3 moeders laagopgeleid; 4 zijn hoogopgeleid (MBO 3, MBO 4 en 2 keer HBO, al is het onbekend of het HBO is afgerond). De overige 3 moeders

hebben MBO afgerond, maar niet gespecificeerd welk MBO-niveau.

- 1 moeder met een hoger huishoudinkomen (lager dan €30.000) heeft MBO 4 afgerond.
- 1 moeder met een hoger huishoudinkomen (lager dan €35.000) is bezig met HBO en 1 moeder heeft MBO (ongespecificeerd) afgerond.
- 1 moeder met een huishoudinkomen tussen de €35.000 en €44,999 heeft vmbo-t afgerond.
- Twee moeders voldoen dus niet aan tenminste 1 criterium van lage SES, maar zijn toch meegenomen voor het kwalitatieve onderzoek, vanwege het lage respons van de moeders tijdens de werving. Daarnaast worden de resultaten van het kwalitatieve onderzoek gebruikt voor de opbouw van het kwantitatieve onderzoek en worden de resultaten niet gebruikt om conclusies te trekken.

## Gezinssituatie

- Gemiddeld **aantal kinderen** verschilt niet tussen de opvanggroep (1,3 kinderen) en niet-opvanggroep (1,6 kinderen).
- Er is geen verschil in **gezins-/thuissituatie**. In de niet-opvanggroep zijn 7 van de 10 moeders alleenstaand en in de opvanggroep 3 van de 6.\*



## Bijlage D:

**Uitgebreidere onderzoeksresultaten kwantitatief onderzoek**

# Bijlage D: Werkuren en redenen om niet te werken

## Afname in werkuren

- Van de vrouwen die bleven werken was er een significante afname in het aantal uur dat ze werkten.
  - *Kinderdagverblijfgroep*: Van gemiddeld 36,2 uur terug naar 25,1 uur.
  - *Niet-kinderdagverblijfgroep*: Van gemiddeld 30,5 uur terug naar 23,6 uur.
  - *Formele opvanggroep*: Van gemiddeld 33,1 uur terug naar 22,9 uur.
  - *Informele opvanggroep*: Van gemiddeld 31,3 uur terug naar 25,7 uur
  - De afname in aantal uur blijkt significant groter in de kinderdagverblijfgroep en formele opvanggroep..

## Werkende moeders gebruiken vaker het kinderdagverblijf

- Van de vrouwen die nu werken, maakt 34,5% **gebruik van kinderdagverblijf** tegen 17,6% van de niet-werkende moeders.



# Bijlage D: Werkuren en redenen om niet te werken

## Redenen om niet te werken

### Voornaamste redenen om nu niet te werken

- *Kinderdagverblijfgroep:*
  - Arbeidsongeschikt (50% / 3 respondenten)
- *Niet-kinderdagverblijfgroep:*
  - Wil de zorg van het kind niet aan een ander overlaten (45% / 18 respondenten)
  - Het loont niet om te werken omdat opvang duur is (25% / 10 respondenten)
  - Arbeidsongeschikt (23% / 9 respondenten)
- *Formele opvanggroep:*
  - Wil de zorg van het kind niet aan een ander overlaten (36% / 5 respondenten)
  - Arbeidsongeschikt (36% / 5 respondenten)
  - Ik kan geen baan vinden (21% / 3 respondenten)

### *Informele opvanggroep:*

- Wil de zorg van het kind niet aan een ander overlaten (44% / 14 respondenten)
- Het loont niet om te werken omdat opvang duur is (28% / 9 respondenten)
- Arbeidsongeschikt (22% / 7 respondenten)
- Het percentage arbeidsongeschikten is vergelijkbaar met dat van vrouwen tussen de 15 en 65 in Nederland<sup>12,13</sup>
- Twee derde van de respondenten die aangeven arbeidsongeschikt te zijn, hebben een hoog opleidingsniveau.

## Partners blijven fulltime werken

- Merendeel van partners in kinderdagverblijfgroep (76%) en niet-kinderdagverblijfgroep (80%) heeft werk en aantal uren (beide 38,5 uur) verschilt niet.
- Merendeel van partners in kinderdagverblijfgroep (77%) en niet-kinderdagverblijfgroep (83%) heeft werk en aantal uren (39,2 vs. 37,9) verschilt niet.

# Bijlage D: Belangrijk voor opvoeding en toekomst van kinderen

## Belangrijk in de opvoeding

- De volgende punten vinden moeders belangrijk (Kinderdagverblijf / Niet-kinderdagverblijf)\*:
  - Rust, ritme, regelmaat (32% / 33%)
  - Respect (26% / 27%)
  - Normen en Waarden (23% / 27%)
  - Eerlijkheid (15% / 9%)
  - Geluk (13% / 8%)
  - Gezondheid (13% / 8%)

## Belangrijk voor de toekomst van de kinderen

- De volgende punten vinden moeders belangrijk (Kinderdagverblijf/ Niet-kinderdagverblijf)\*:
  - Geluk (53% / 40%)
  - Gezondheid (45% / 35%)
  - Goede opleiding (38% / 40%)
  - Liefde (26% / 23%)
  - Leuke / goede baan (8% / 27%)

## Beschermende moeders

- Vergeleken met andere moeders zien ze zichzelf als een beschermende ouder (Kinderdagverblijf / Niet-kinderdagverblijf)
  - Zeer mee oneens (8% / 5%)
  - Mee oneens (11% / 16%)
  - Neutraal (47% / 35%)
  - Mee eens (21% / 32%)
  - Zeer mee eens (13% / 12%)
- Dit verschilt niet significant tussen de twee groepen.

\*Moeders gaven hun top 3. Dit betrof een open vraag met veel verschillende antwoorden, waardoor verschillen tussen de groepen niet statistisch getoetst konden worden.

# Bijlage D: Keuze voor kinderopvang

## Redenen gebruik kinderopvang

- Moeders noemen de volgende redenen om opvang te gebruiken (kinderdagverblijf / andere formele opvang)\*:
  - Goed voor de sociale ontwikkeling van mijn kind (93% / 88%)
  - Goede voorbereiding voor de basisschool (45% / 60%)
  - Mijn kind leert veel zoals woordjes, tellen, kleuren (38% / 58%)
  - Om te kunnen blijven werken en/of studeren (60% / 33%)

## Redenen geen gebruik kinderopvang

- Moeders noemen de volgende redenen om *geen* opvang te gebruiken\*:
  - Eerste levensjaren van mijn kind zelf meemaken (22%)
  - Belangrijk om zelf voor mijn kind(eren) te zorgen (19%)
  - Niet nodig (15%)
  - Te duur (15%)
  - Zorg van mijn kind niet graag overdragen aan onbekenden (10%)

## Moeders zijn tevreden met de openingstijden

- De moeders die van een formele opvangvorm gebruik maken, zijn tevreden tot zeer tevreden met de openingstijden van de gebruikte opvang. De mate van tevredenheid met de openingstijden verschillen niet tussen verschillende vormen van formele opvang.

\*Moeders gaven hierbij hun top 3 uit een lijst met mogelijke redenen.

# Bijlage D: Keuze voor alternatieven

## Aanvulling met informele opvang

- 83% van de moeders die het kinderdagverblijf gebruiken en 82,5% van de moeders die andere formele opvang gebruiken, vullen hun opvang aan met informele opvang.
- Redenen voor verdere aanvulling met informele opvang (kinderdagverblijf/ andere formele opvang):
  - Familie/vrienden/bekenden willen graag tijd doorbrengen met kind (63% / 52%)
  - Het is gratis/goedkoop (32% / 39%)

## Alleen informele opvang

- Moeders die alleen gebruik maken van informele opvang, doen dit omdat:
  - Familie/vrienden/bekenden graag tijd doorbrengen met hun kind. (58%)
  - Dit hen in staat stelt te kunnen blijven werken/studeren. (38%)
  - Ze willen voorkomen dat hun kind eenkennig wordt. (35%)

## Gastouderschap in plaats van kinderdagverblijf

- Moeders noemen de volgende redenen om gastouderschap te gebruiken in plaats van het kinderdagverblijf:
  - Minder kinderen in een groep en dat is fijner (57%)
  - Beter gevoel bij gastouderschap (50%)
  - Openingstijden zijn flexibeler (43%)

## Peuterspeelzaal in plaats van kinderdagverblijf

- Moeders noemen de volgende redenen om peuterspeelzaal te gebruiken in plaats van het kinderdagverblijf:
  - Meer gericht op het klaarstomen van mijn kind voor de basisschool (61%)
  - Een dagdeel in plaats van een hele dag en dat vind ik fijner (45%)
  - De peuterspeelzaal is goedkoper (29%)



# Bijlage D: Opvanglocatie

## Keuze voor een specifieke opvanglocatie

- Moeders noemen de volgende aspecten bij de keuze voor een specifieke opvanglocatie (kinderdagverblijf / andere formele opvang):
  - Locatie is dichtbij (60% / 60%)
  - Ik heb een rondleiding/intake gehad en had er een goed gevoel bij (53% / 35%)
  - De groep kindjes is klein en dit vind ik prettig (17% / 40%)
  - Ik heb een rondleiding/intake gehad en had (meteen) een klik met de leidster (26% / 15%)
  - De openingstijden zijn prettig (21% / 30%)
  - Het is een verticale groep (de kindjes hebben verschillende leeftijden) en dit vind ik fijn (25% / 13%)

# Bijlage D: Omgeving kinderdagverblijf versus niet-kinderdagverblijf

## Gebruik van kinderopvang in de sociale omgeving

- Percentage moeders bij wie in de omgeving gebruik wordt gemaakt van opvang (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf)
  - Nee (9% / 13%)
  - Sommigen wel, sommigen niet (53% / 60%)
  - Ja, de meesten (38% / 27%)

## Soort kinderopvang dat gebruikt wordt in de sociale omgeving

- De volgende opvangsoorten worden in de sociale omgeving van moeders gebruikt (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):
  - Kinderdagverblijf (73% / 44%)
  - Gastouder (13% / 21%)
  - Peuterspeelzaal (15% / 33%)
  - Familie/vrienden (0% / 3%)

## Genoeg kinderdagverblijven in de buurt

- Percentage moeders dat van mening is dat er voldoende kinderdagverblijven in de buurt zijn (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):
  - Ja (87% / 71%)
  - Nee (11% / 12%)
  - Weet ik niet (2% / 17%)

# Bijlage D: Omgeving formele opvang versus informele opvang

## Gebruik van kinderopvang in de sociale omgeving

- Percentage moeders bij wie in de omgeving gebruik wordt gemaakt van opvang (formeel / informeel)
  - Nee (8% / 16%)
  - Sommigen wel, sommigen niet (54% / 63%)
  - Ja, de meesten (39% / 21%)

## Soort kinderopvang dat gebruikt wordt in de sociale omgeving

- De volgende opvangsoorten worden in de sociale omgeving van moeders gebruikt (formeel/ informeel):
  - Kinderdagverblijf (56% / 48%)
  - Gastouder (19% / 19%)
  - Peuterspeelzaal (24% / 30%)
  - Familie/vrienden (1% / 3%)

## Genoeg kinderdagverblijven in de buurt

- Percentage moeders dat van mening is dat er voldoende kinderdagverblijven in de buurt zijn (formeel / informeel):
  - Ja (82% / 69%)
  - Nee (12% / 12%)
  - Weet ik niet (7% / 19%)

# Bijlage D: Betaalbaarheid en kinderopvangtoeslag naar gebruik kinderdagverblijf

## Moeders vinden kinderdagverblijf duur

- Moeders vinden het kinderdagverblijf (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):
  - Veel te duur (15% / 34%)
  - Te duur (51% / 33%)
  - Neutraal (28% / 18%)
  - Goedkoop (2% / 2%)
  - Heel goedkoop (0% / 0%)
  - Weet ik niet (4% / 13%)

## Bekendheid toeslag

- Kennis over en gebruik van toeslag verschilt tussen de groepen (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):
  - Ja, ik maak hier gebruik van (81% / 22%)
  - Ja, maar ik gebruik het niet (meer) (15% / 43%)
  - Van gehoord, maar weet niet wat het inhoudt (4% / 28%)
  - Nee, nooit van gehoord (0% / 7%)

## Moeders vinden toeslag laag

- Hoogte toeslag voor mensen die het nu gebruiken (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):
  - Veel te laag (5% / 13%)
  - Te laag (40% / 23%)
  - Neutraal (51% / 60%)
  - Hoog (5% / 3%)

## Aanvragen toeslag niet heel ingewikkeld

- Aanvragen toeslag voor mensen die het nu gebruiken verschilt *niet* tussen de groepen (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf) :
  - Ingewikkeld (20% / 11%)
  - Gemakkelijk (59% / 70%)
  - Het is voor mij aangevraagd / ik heb hulp gekregen (22% / 19%)

# Bijlage D: Betaalbaarheid en kinderopvangtoeslag naar gebruik formele opvang

## Moeders vinden kinderdagverblijf duur

- Moeders vinden het kinderdagverblijf (formeel / informeel):
  - Veel te duur (17% / 40%)
  - Te duur (43% / 33%)
  - Neutraal (30% / 12%)
  - Goedkoop (4% / 0%)
  - Heel goedkoop (0% / 0%)
  - Weet ik niet (5% / 15%)

## Bekendheid toeslag

- Kennis over en gebruik van toeslag verschilt tussen de groepen (formeel / informeel):
  - Ja, ik maak hier gebruik van (72% / 6%)
  - Ja, maar ik gebruik het niet (meer) (24% / 47%)
  - Van gehoord, maar weet niet wat het inhoudt (3% / 38%)
  - Nee, nooit van gehoord (1% / 9%)

## Moeders vinden toeslag laag

- Hoogte toeslag voor mensen die het nu gebruiken (formeel/ informeel):
  - Veel te laag (8% / 17%)
  - Te laag (34% / 17%)
  - Neutraal (54% / 67%)
  - Hoog (5% / 0%)

# Bijlage D: Kinderopvangtoeslag

## Moeders die geen toeslag meer gebruiken

- Redenen om gestopt te zijn met toeslag\* (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):
  - Ik maak geen gebruik (meer) van kinderopvang (63% / 57%)
  - Ik heb geen recht op toeslag (38% / 35%)
  - Negatieve ervaringen met toeslagen of het aanvragen (13% / 3%)
  - Overig (25% / 10%)

## Redenen om gestopt te zijn met toeslag (formeel / informeel):

- Ik maak geen gebruik (meer) van kinderopvang (32% / 71%)
- Ik heb geen recht op toeslag (64% / 21%)
- Negatieve ervaringen met toeslagen of het aanvragen (5% / 5%)
- Overig (18% / 9%)

\*Moeders mochten meerdere antwoorden selecteren

## Moeders zouden toeslag aanvragen als zij gebruik maken van opvang

- Aanvragen van toeslag bij gebruik kinderopvang\* (kinderdagverblijf/ niet-kinderdagverblijf):
  - Ja, ik zou toeslag aanvragen (100% / 73%)
  - Nee, ik heb geen recht op toeslag (0% / 9%)
  - Nee, ik vind de toeslag te laag (0% / 9%)
  - Nee, ik denk dat het aanvragen moeilijk is of dat ik fouten maak bij het aanvragen (0% / 3%)
  - Nee, ik heb negatieve ervaringen met toeslagen of het aanvragen hiervan (0% / 3%)

## Aanvragen van toeslag bij gebruik kinderopvang (formeel/ informeel):

- Ja, ik zou toeslag aanvragen (86% / 74%)
- Nee, ik heb geen recht op toeslag (0% / 10%)
- Nee, ik vind de toeslag te laag (14% / 7%)
- Nee, ik denk dat het aanvragen moeilijk is of dat ik fouten maak bij het aanvragen (14% / 0%)
- Nee, ik heb negatieve ervaringen met toeslagen of het aanvragen hiervan (0% / 10%)

# Bijlage D: Informatie tijdens zwangerschap en opvoeding naar gebruik kinderdagverblijf

## Informatiebronnen tijdens de zwangerschap

- Moeders noemen de volgende informatiebronnen\* (kinderdagverblijf/niet-kinderdagverblijf):
  - Internet / google (74% / 62%)
  - Verloskundige (64% / 63%)
  - Moeder (53% / 53%)
  - Gynaecoloog (36% / 33%)
  - Vrienden/vriendinnen (34% / 28%)

## Websites die moeders raadplegen tijdens de zwangerschap

- Moeders raadplegen de volgende websites\* (kinderdagverblijf/niet-kinderdagverblijf):
  - Oudersvannu.nl (36% / 21%)
  - Google (23% / 18%)
  - 24baby (6% / 10%)
  - Wij.nl (6% / 6%)

## Informatiebronnen over de opvoeding

- Informatiebronnen die moeders noemen zijn\* (kinderdagverblijf/niet-kinderdagverblijf):
  - Moeder (57% / 48%)
  - Google / internet (51% / 38%)
  - Consultatiebureau (34% / 29%)
  - Vrienden/vriendinnen (26% / 31%)
  - Andere familie (19% / 19%)

## Websites die moeders raadplegen over opvoeding

- Websites die moeders raadplegen\* (kinderdagverblijf/niet-kinderdagverblijf):
  - Google (28% / 14%)
  - Oudersvannu.nl (17% / 11%)

\*Moeders mochten meerdere antwoorden selecteren en zelf meerdere websites noemen.

# Bijlage D: Informatie tijdens zwangerschap en opvoeding naar gebruik formele opvang

## Informatiebronnen tijdens de zwangerschap

- Moeders noemen de volgende informatiebronnen\* (formeel/ informeel):
  - Internet / google (70% / 61%)
  - Verloskundige (70% / 56%)
  - Moeder (48% / 57%)
  - Gynaecoloog (37% / 31%)
  - Vrienden/vriendinnen (34% / 26%)

## Informatiebronnen over de opvoeding

- Informatiebronnen die moeders noemen zijn\* (formeel/informeel):
  - Moeder (47% / 53%)
  - Google / internet (50% / 34%)
  - Consultatiebureau (33% / 28%)
  - Vrienden/vriendinnen (27% / 33%)
  - Andere familie (17% / 20%)

\*Moeders mochten meerdere antwoorden selecteren.





# Bijlage D: Informatie over kinderdagverblijf naar gebruik kinderdagverblijf

## Informatiebehoefte moeders met betrekking tot kinderdagverblijf

- Moeders zouden informatie willen ontvangen van (kinderdagverblijf/ niet-kinderdagverblijf):
  - Geen behoefte aan informatie (47% / 60%)
  - De opvang zelf (25% / 21%)
  - Het consultatiebureau (11% / 15%)
  - De gemeente (11% / 10%)

## Moeders zouden informatie willen ontvangen:

- Wanneer zouden moeders informatie willen ontvangen van (kinderdagverblijf/ niet-kinderdagverblijf):
  - Geen behoefte aan informatie (32% / 55%)
  - Tijdens de zwangerschap (44% / 16%)
  - In de eerste 6 maanden na de bevalling (13% / 10%)
  - 6 maanden tot een jaar na de bevalling (6% / 13%)

## Moeders krijgen het liefst op de volgende manier informatie

- Op welke manier zouden moeders informatie willen ontvangen (kinderdagverblijf/ niet-kinderdagverblijf):
  - Geen behoefte aan informatie (36% / 55%)
  - Face-to-face (28% / 24%)
  - Folder of flyer (21% / 17%)
  - E-mail (17% / 10%)
  - Brief (11% / 13%)

\*Moeders mochten meerdere antwoorden selecteren.

# Bijlage D: Informatie over kinderdagverblijf naar gebruik formele opvang

## Informatiebehoefte moeders met betrekking tot kinderdagverblijf

- Moeders zouden informatie willen ontvangen van (formeel/ informeel):
  - Geen behoefte aan informatie (46% / 66%)
  - De opvang zelf (30% / 14%)
  - Het consultatiebureau (16% / 12%)
  - De gemeente (13% / 9%)

## Moeders zouden informatie willen ontvangen:

- Wanneer zouden moeders informatie willen ontvangen van (formeel/ informeel):
  - Geen behoefte aan informatie (37% / 61%)
  - Tijdens de zwangerschap (30% / 16%)
  - In de eerste 6 maanden na de bevalling (13% / 10%)
  - 6 maanden tot een jaar na de bevalling (9% / 13%)

## Moeders krijgen het liefst op de volgende manier informatie

- Op welke manier zouden moeders informatie willen ontvangen (formeel/ informeel):
  - Geen behoefte aan informatie (40% / 60%)
  - Face-to-face (29% / 21%)
  - Folder of flyer (20% / 16%)
  - E-mail (11% / 14%)
  - Brief (14% / 11%)

\*Moeders mochten meerdere antwoorden selecteren.

# Bijlage D: Informatie over toeslag naar gebruik kinderdagverblijf

## Informatiebehoefte moeders met betrekking tot kinderopvangtoeslag

- Moeders zouden het liefst informatie ontvangen via (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):
  - Geen behoefte aan informatie (42% / 46%)
  - De Belastingdienst (34% / 25%)
  - De gemeente (23% / 27%)
  - De opvang zelf (23% / 23%)
  - Het consultatiebureau (4% / 10%)

## Tijdstip waarop moeders informatie willen ontvangen:

- Moeders zouden het liefst informatie ontvangen (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):
  - Tijdens de zwangerschap (45% / 22%)
  - Geen behoefte aan meer informatie (38% / 46%)
  - In de eerste 6 maanden na de bevalling (11% / 13%)
  - 6 maanden tot een jaar na de bevalling (8% / 16%)

## Moeders krijgen het liefst op de volgende manier informatie (kinderdagverblijf / niet-kinderdagverblijf):

- Geen behoefte aan informatie (42% / 46%)
- Brief (34% / 34%)
- E-mail (30% / 17%)
- Folder of Flyer (23% / 16%)
- Face-to-face (17% / 19%)

# Bijlage D: Informatie over toeslag naar gebruik formele opvang

## Informatiebehoefte moeders met betrekking tot kinderopvangtoeslag

- Moeders zouden het liefst informatie ontvangen via (formeel / informeel):
  - Geen behoefte aan informatie (38% / 51%)
  - De Belastingdienst (31% / 25%)
  - De gemeente (24% / 28%)
  - De opvang zelf (29% / 17%)
  - Het consultatiebureau (7% / 10%)
- Moeders zouden informatie ontvangen (formeel / informeel):
  - Tijdens de zwangerschap (36% / 21%)
  - Geen behoefte aan meer informatie (36% / 52%)
  - In de eerste 6 maanden na de bevalling (13% / 12%)
  - 6 maanden tot een jaar na de bevalling (14% / 14%)

## Moeders krijgen het liefst op de volgende manier informatie (formeel / informeel):

- Geen behoefte aan informatie (39% / 51%)
- Brief (36% / 32%)
- E-mail (23% / 19%)
- Folder of Flyer (19% / 15%)
- Face-to-face (16% / 21%)

# Referenties

1. Abrassart, A., & Bonoli, G. (2015). Availability, cost or culture? Obstacles to childcare services for low-income families. *Journal of Social Policy*, 44(4), 787-806.
2. Pavolini, E., & Van Lancker, W. (2018). The Matthew effect in childcare use: a matter of policies or preferences?. *Journal of European Public Policy*, 25(6), 878-893
3. Van Lancker, W., & Ghysels, J. (2016). Explaining patterns of inequality in childcare service use across 31 developed economies: A welfare state perspective. *International Journal of Comparative Sociology*, 57(5), 310-337.
4. Lipscomb, S. T. (2013). Increasing access to quality child care for children from low-income families: Families' experiences. *Children and Youth Services Review*, 35(3), 411-419.
5. Centraal Bureau voor de Statistiek (2018). Recordaantal kinderen met kinderopvangtoeslag. Verkregen via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/27/recordaantal-kinderen-met-kinderopvangtoeslag>
6. Weber, R. B., Grobe, D., & Scott, E. K. (2018). Predictors of low-income parent child care selections. *Children and Youth Services Review*, 88, 528-540.
7. Roeters & Bucx (SCP), Kijk op kinderopvang, 2018
8. Tang, S., Coley, R. L., & Votruba-Drzal, E. (2012). Low-income families' selection of child care for their young children. *Children and Youth Services Review*, 34(10), 2002-2011.
9. Vandenbroeck, M., Geens, N., & Berten, H. (2014). The impact of policy measures and coaching on the availability and accessibility of early child care: A longitudinal study. *International Journal of Social Welfare*, 23(1), 69-79.
10. Hoogenbosch, J., Van Zijl, P., & Wever, Y. (2015). *Wachttijden en wachttijden kinderdagverblijven en buitenschoolse opvang – 8<sup>e</sup> meting*. Verkregen via <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2017/03/01/wachttijden-en-wachttijden-kinderdagverblijven-en-buitenschoolse-opvang/Rapportage+Wachttijstonderzoek+Kinderopvang+2015+DEF.PDF>
11. Shlay, A. B., Weinraub, M., Harmon, M., & Tran, H. (2004). Barriers to subsidies: Why low-income families do not use child care subsidies. *Social Science Research*, 33(1), 134-157.
12. Centraal Bureau voor de Statistiek – Statline (2019). Bevolking, geslacht en burgerlijke staat. Verkregen via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/7461BEV/table?fromstatweb>
13. Volksgezondheid (n.d.) Prevalentie arbeidsongeschiktheid naar leeftijd en geslacht. Verkregen via: <https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/arbeidsongeschiktheid/cijfers-context/huidige-situatie#!node-prevalentie-arbeidsongeschiktheid-naar-geslacht>
14. Belastingdienst (2019). Maximaal uurtarief voor de kinderopvang. Verkregen via <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/privetoelagen/kinderopvangtoeslag/hoeveel-kinderopvangtoeslag-kan-ik-krijgen/maximaal-uurtarief-voor-de-kinderopvang>
15. VNG (2018). Sociaal medische indicatie. Verkregen via <https://vng.nl/publicaties/sociaal-medische-indicatie>

# Geraadpleegde experts

## We hebben de volgende experts gesproken:

- Anne Roeters - Sociaal en Cultureel Planbureau
- Freek Bucx - Sociaal en Cultureel Planbureau
- Ruben Fukkink - Bijzonder hoogleraar kinderopvang
- Lucy Kok - SEO Economisch Onderzoek
- Ernst Radius - Branchevereniging Sociaalwerk Nederland

## Klankbordleden:

- Gjalt Jellesma - BOinK
- Sharon Gesthuizen – Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang
- Anja Bijl - Stichting Lezen & Schrijven

[www.tabularasa.nl](http://www.tabularasa.nl)

Anna Paulownastraat 107

2518 BD Den Haag

**tabula rasa**